

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

ORZECZNICTWO
PIŚMIENNICTWO

Tom IV

Jacek Gudowski

GUDI
LEX

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

ORZECZNICTWO
PIŚMIENNICTWO

Tom IV

Orzecznictwo Sądu Najwyższego z lat 1922–2020
oraz piśmiennictwo z lat 1872–2020,
dotyczące Kodeksu postępowania cywilnego
lub zachowujące ścisły związek z jego przepisami

Jacek Gudowski

**GUDI
LEX**

Stan prawny na 10 lipca 2020 r.

Wydawca
Małgorzata Stańczak

Redaktor prowadzący
Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne
Violet Design Wioletta Kowalska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

© Copyright by Jacek Gudowski, 2020

ISBN 978-83-8187-984-2

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Agnieszce, Aniom, Basi, Bogusi, Czesławie, Elżbiecie, Gabrieli, Helenie,
Kasi, Irenie, Iwonie, Majce, Marcie, Maryli, Mirce, Monice, Teresie,
Andrzejowi, Antkowi, Bronkowi, Darkom, Grzegorzowi, Henrykowi,
Hubertowi, Jankowi, Józkowi, Karolowi, Kaziowi, Krzysztofom, Leszkowi,
Marianowi, Markowi, Mirkowi, Pawłowi, Romkowi, Tadeuszo,
Władkowi, Wojtkowi i Zbyszkom

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	23
Przedmowa	31
Co to jest GUDI-LEX i jak z niego korzystać	41
Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	47
CZĘŚĆ PIERWSZA	
POSTĘPOWANIE ROZPOZNAWCZE	49
KSIĘGA DRUGA	
Postępowanie nieprocesowe	49
Tytuł I	
Przepisy ogólne	51
Art. 506. [Wszczęcie postępowania nieprocesowego]	51
Art. 507. [Właściwość rzeczowa]	60
Art. 508. [Właściwość miejscowa]	61
Art. 509. [Skład sądu]	64
Art. 509 ¹ . [Czynności referendarza]	64
Art. 510. [Uczestnik; zainteresowany]	65
Art. 511. [Treść wniosku]	92
Art. 511 ¹ . [Zwrot wniosku nieopłaconego]	92
Art. 511 ² . [Obowiązek wniesienia odpowiedzi na wniosek o wszczęcie postępowania; posiedzenie przygotowawcze]	93
Art. 512. [Cofnięcie wniosku]	93
Art. 513. [Niestawiennictwo uczestników]	95
Art. 514. [Rozprawa]	95
Art. 515. [Postępowanie dowodowe]	98
Art. 516. [Orzeczenia]	99
Art. 517. (uchylony)	101
Art. 518. [Apelacja, zażalenie]	101
Art. 518 ¹ . [Zaskarżanie wpisów]	112
Art. 518 ² . [Sąd drugiej instancji w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką]	114
Art. 519. (uchylony)	114
Art. 519 ¹ . [Skarga kasacyjna]	114

Art. 519 ² .	[Żądanie stwierdzenia niezgodności]	142
Art. 520.	[Koszty]	144
Art. 521.	[Skuteczność orzeczenia; wstrzymanie wykonania orzeczenia]	149
Art. 522.	[Wykonanie postanowień z urzędu]	151
Art. 523.	[Zmiana prawomocnego postanowienia]	151
Art. 524.	[Wznowienie postępowania]	155
Art. 525.	[Udostępnianie akt]	161

Tytuł II

Przepisy dla poszczególnych rodzajów spraw	163
---	-----

Dział I

Sprawy z zakresu prawa osobowego	163
---	-----

Rozdział 1

Uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu	163
---	-----

Oddział 1

Postępowanie o uznanie za zmarłego	163
---	-----

Art. 526.	[Właściwość sądu]	163
Art. 527.	[Uprawniony]	165
Art. 528.	[Termin do zgłoszenia wniosku]	165
Art. 529.	[Treść wniosku]	165
Art. 530.	[Ogłoszenie o wszczęciu postępowania]	166
Art. 531.	[Publikacja ogłoszeń]	166
Art. 532.	[Upływ terminów]	167
Art. 533.	[Wysłuchanie bliskich]	167
Art. 534.	[Postępowanie z urzędu]	168

Oddział 2

Postępowanie o stwierdzenie zgonu	168
--	-----

Art. 535.	[Zasady postępowania]	168
Art. 536.	[Zgłoszenie wniosku]	170
Art. 537.	[Ogłoszenie o wszczęciu postępowania]	170
Art. 538.	[Oznaczenie chwili śmierci]	171

Oddział 3

Uchylenie postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu	172
--	-----

Art. 539.	[Tryb uchylania postanowień]	172
Art. 540.	[Właściwość sądu]	174
Art. 541.	[Wniosek; uchylenie z urzędu]	174
Art. 542.	[Uchylenie postanowienia]	175
Art. 543.	[Osobiste stawienie osoby uznanej za zmarłą]	175

Rozdział 2

Ubezważnowolnienie	176
---------------------------------	-----

Oddział 1

Przepisy ogólne	176
Art. 544. [Właściwość sądu]	176
Art. 545. [Wniosek]	177
Art. 546. [Uczestnicy]	182
Art. 547. [Wysłuchanie osoby, której dotyczy wniosek o ubezważnowolnienie]	186

Oddział 2

Doradca tymczasowy	188
Art. 548. [Doradca tymczasowy]	188
Art. 549. [Skutek ustanowienia doradcy tymczasowego]	189
Art. 550. [Utrata mocy postanowienia o ustanowieniu doradcy tymczasowego]	190
Art. 551. [Zawiadomienie sądu opiekuńczego]	190

Oddział 3

Postępowanie	190
Art. 552. [Świadećstwo lekarskie; zaświadećczenia]	190
Art. 553. [Badanie przez biegłych; treść opinii biegłego]	193
Art. 554. [Obserwacja w zakładzie leczniczym]	198
Art. 554 ¹ . [Cel postępowania dowodowego]	200
Art. 555. [Obowiązek przeprowadzenia rozprawy]	201
Art. 556. [Zaniechanie doręczenia pism sądowych, wezwania lub wysłuchania osoby, której dotyczy ubezważnowolnienie; ustanowienie kuratora]	201
Art. 557. [Treść postanowienia o ubezważnowolnieniu]	204
Art. 558. [Przesłanie odpisu postanowienia sądowi opiekuńczemu; zawiadomienie o konieczności ustanowienia kuratora]	208
Art. 559. [Uchylenie i zmiana ubezważnowolnienia]	208
Art. 560. [Zaskarżenie postanowień; środki odwoławcze]	212
Art. 560 ¹ . [Ustanowienie z urzędu adwokata lub radcy prawnego]	214

Dział 1a

Sprawy o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia

Art. 560 ² . [Sprawy objęte przepisami działu]	215
Art. 560 ³ . [Formularz wniosku o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia]	215

Art. 560 ⁴ .	[Rozpoznanie wniosku na rozprawie; sporządzenie i doręczenie odpisów wniosku]	216
Art. 560 ⁵ .	[Termin rozpoznania wniosku]	216
Art. 560 ⁶ .	[Dokonywanie doręczeń przez Policję lub Żandarmerię Wojskową]	216
Art. 560 ⁷ .	[Elementy, skuteczność i wykonalność postanowienia o zobowiązaniu osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazaniu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia]	217
Art. 560 ⁸ .	[Rozstrzygnięcie o zabezpieczeniu]	217
Art. 560 ⁹ .	[Doręczenie odpisu postanowienia oraz zawiadomienie zespołu interdyscyplinarnego o jego wydaniu; bieg terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie]	217
Art. 560 ¹⁰ .	[Sporządzenie i doręczenie odpisu apelacji]	218
Art. 560 ¹¹ .	[Termin do wniesienia odpowiedzi na apelację]	218
Art. 560 ¹² .	[Termin rozpatrzenia apelacji]	218

Dział II

Sprawy z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli	218
---	------------

Rozdział 1

Sprawy małżeńskie	218
Art. 561. [Zezwolenie na zawarcie małżeństwa]	218
Art. 561 ¹ . [Wywiad środowiskowy]	221
Art. 562. [Zwolnienie od obowiązku złożenia dokumentu]	222
Art. 563. [Działanie przez pełnomocnika]	224
Art. 564. [Obowiązkowa rozprawa]	225
Art. 565. [Inne sprawy małżeńskie]	225
Art. 565 ¹ . [Wywiad środowiskowy]	227
Art. 566. [Właściwość sądu w sprawie o podział majątku wspólnego]	227
Art. 567. [Postępowanie o podział majątku wspólnego]	228
Art. 567 ¹ . [Właściwość sądu w sprawach o separację]	297
Art. 567 ² . [Umorzenie postępowania]	298
Art. 567 ³ . [Postanowienie o separacji]	298
Art. 567 ⁴ . [Postanowienie o zniesieniu separacji]	298
Art. 567 ⁵ . [Wpływ na inne postępowania]	298

Rozdział 2

Inne sprawy rodzinne oraz sprawy opiekuńcze	299
--	------------

Oddział 1

Przepisy ogólne	299
Art. 568. [Sąd opiekuńczy]	299
Art. 569. [Właściwość sądu]	302

Art. 569 ¹ .	[Właściwość miejscowa sądu okręgowego w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką]	304
Art. 570.	[Postępowanie z urzędu]	304
Art. 570 ¹ .	[Wywiad środowiskowy]	305
Art. 570 ^{1a} .	[Zarządzenie przeprowadzenia przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w toku postępowania o ustanowienie opieki lub kurateli]	306
Art. 570 ² .	[Skierowanie do mediacji]	307
Art. 571.	(uchylony)	308
Art. 572.	[Obowiązek zawiadomienia]	308
Art. 573.	[Udział w postępowaniu osoby pozostającej pod władzą rodzicielską, opieką lub kuratelą]	308
Art. 574.	[Nakaz osobistego stawienia]	310
Art. 575.	[Osobiste stawienie innych uczestników]	310
Art. 575 ¹ .	[Posiedzenie przy drzwiach zamkniętych]	310
Art. 576.	[Wysłuchanie]	310
Art. 577.	[Zmiana postanowienia przez sąd opiekuńczy]	313
Art. 578.	[Skuteczność i wykonalność postanowień]	316
Art. 578 ¹ .	[Wszczęcie postępowania wykonawczego]	316
Art. 578 ² .	[Obowiązkowe zastępstwo uczestników w postępowaniu w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką]	316

Oddział 2

Sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi	317
Art. 579. [Rodzaje spraw]	317
Art. 579 ¹ . [Nadzór sądu opiekuńczego]	321
Art. 579 ² . [Opinia]	322
Art. 579 ³ . [Przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką]	323
Art. 579 ⁴ . [Postępowanie w sprawie o udzielenie zgody na umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego]	323
Art. 580. (uchylony)	324
Art. 581. [Uznanie ojcostwa]	325
Art. 582. [Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka]	325
Art. 582 ¹ . [Ustalenie kontaktów z dzieckiem]	326
Art. 583. [Czynność przekraczająca zakres zwykłego zarządu]	327
Art. 584. [Nadanie dziecku nazwiska]	328

Oddział 3

Sprawy o przysposobienie	329
Art. 585. [Wniosek o przysposobienie]	329
Art. 585 ¹ . [Wskazanie przez rodziców osoby przysposabiającego] ...	330

Art. 585 ² .	[Zawiadomienie prokuratora o toczącym się postępowaniu]	331
Art. 586.	[Tryb postępowania]	331
Art. 586 ¹ .	[Zażalenie]	333
Art. 587.	[Śmierć uczestnika postępowania]	333
Art. 588.	[Skuteczność postanowienia]	333
Art. 589.	[Blankietowa zgoda na przysposobienie]	333

Oddział 4

Sprawy z zakresu opieki	334
Art. 590. [Przyrzeczenie opiekuna]	334
Art. 591. [Zaświadczenie]	334
Art. 592. [Zwolnienie od obowiązku objęcia opieki]	334
Art. 593. [Zezwolenia sądu opiekuńczego]	335
Art. 594. [Zasady i tryb składania gotówki przez opiekunów]	335
Art. 595. [Sprawozdanie z opieki]	336
Art. 596. [Badanie rachunku końcowego]	336
Art. 597. [Wynagrodzenie opiekuna]	336
Art. 598. [Grzywna]	337

Oddział 5

Sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką	338
Art. 598 ¹ . [Tryb postępowania]	338
Art. 598 ² . [Wpływ na inne postępowania]	340
Art. 598 ³ . [Dochodzenie w celu ustalenia miejsca pobytu]	342
Art. 598 ⁴ . [Obowiązek przeprowadzenia rozprawy]	343
Art. 598 ⁵ . [Termin; nakaz zapewnienia osobie powrotu do państwa – miejsca pobytu przed naruszeniem prawa; uzasadnienie]	343
Art. 598 ⁶ . [Przymusowe odebranie przez kuratora]	343
Art. 598 ⁷ . [Właściwość kuratora]	344
Art. 598 ⁸ . [Uprawnienia kuratora]	344
Art. 598 ⁹ . [Obecność uprawnionego przy przymusowym odebraniu]	344
Art. 598 ¹⁰ . [Pomoc policji]	345
Art. 598 ¹¹ . [Udaremnianie odebrania]	345
Art. 598 ^{11a} . [Ustalenie miejsca pobytu osoby podlegającej przymusowemu odebraniu]	345
Art. 598 ¹² . [Środki ostrożności; wstrzymanie się z wykonaniem orzeczenia]	346
Art. 598 ^{12a} . [Podjęcie postępowania]	346
Art. 598 ¹³ . [Odpowiednie stosowanie]	347
Art. 598 ¹⁴ . [Stwierdzenie wykonalności orzeczenia]	347

Oddział 6

Sprawy dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem	347
Art. 598 ¹⁵ . [Sankcja pieniężna za naruszenie obowiązków w przedmiocie kontaktów z dzieckiem]	347
Art. 598 ¹⁶ . [Postanowienie o nakazaniu zapłaty sumy pieniężnej]	349
Art. 598 ¹⁷ . [Postanowienie o zwrocie wydatków poniesionych w związku z przygotowaniem kontaktu]	350
Art. 598 ¹⁸ . [Zakaz wszczynania postępowania z urzędu]	351
Art. 598 ¹⁹ . [Wniosek o wszczęcie postępowania w sprawach dotyczących wykonywania kontaktów z dzieckiem]	351
Art. 598 ²⁰ . [Umorzenie postępowania]	351
Art. 598 ²¹ . [Zakaz zmiany postanowienia przez sąd opiekuńczy]	351
Art. 598 ²² . [Zamieszkiwanie dziecka z każdym z rodziców w powtarzających się okresach]	352

Rozdział 3

Sprawy z zakresu kurateli	352
Art. 599. [Kurator <i>nasciturusa</i>]	352
Art. 600. [Kurator osoby niepełnosprawnej]	352
Art. 601. [Właściwość sądu do ustanowienia kuratora dla osoby nieobecnej]	354
Art. 602. [Właściwość sądu do ustanowienia kuratora dla dochodzenia ojcostwa]	354
Art. 603. [Właściwość sądu do ustanowienia kuratora dla osoby prawnej; zmiana zakresu umocowania kuratora]	355
Art. 603 ¹ . [Właściwość sądu do ustanowienia kuratora, o którym mowa w art. 26 ust. 1 ustawy o odwróconym kredycie hipotecznym]	355
Art. 603 ² . [Określenie przez wnioskodawcę zakresu umocowania kuratora; zaliczka na pokrycie kosztów działania kuratora]	355
Art. 603 ³ . [Zarządzenie wpisu kuratora do KRS]	356
Art. 603 ⁴ . [Wynagrodzenie i zwrot wydatków przysługujące kuratorowi]	356
Art. 604. [Zaświadczenie dla kuratora]	356
Art. 605. [Odpowiednie stosowanie]	357

Dział III

Sprawy z zakresu prawa rzeczowego	359
--	-----

Rozdział 1

Przepisy ogólne	359
Art. 606. [Właściwość sądu]	359
Art. 607. [Załączniki do wniosku]	359
Art. 608. [Rozprawa]	360

Rozdział 2

Stwierdzenie zasiedzenia	360
Art. 609. [Wniosek o stwierdzenie zasiedzenia; ogłoszenie]	360
Art. 610. [Ogłoszenia i orzeczenia w sprawach o stwierdzenie zasiedzenia]	370

Rozdział 2a

Przepadek rzeczy	372
-------------------------------	-----

Oddział 1

Przepadek rzeczy na podstawie prawa celnego	372
Art. 610 ¹ . [Zakres zastosowania; właściwość sądu]	372
Art. 610 ² . [Wniosek o przepadek rzeczy]	373
Art. 610 ³ . [Pełnomocnik do doręczeń]	373
Art. 610 ⁴ . [Fakultatywność rozprawy]	373
Art. 610 ⁵ . [Wykonanie orzeczenia]	374

Oddział 2

Przepadek pojazdów	374
Art. 610 ⁶ . [Sprawy o przepadek pojazdu]	374
Art. 610 ⁷ . [Postępowanie]	374

Rozdział 3

Zarząd związany ze współwłasnością i użytkowaniem	374
Art. 611. [Ujawnienie zarządu]	374
Art. 612. [Ograniczenia w używaniu rzeczy]	376
Art. 613. [Nadwyżka dochodów]	376
Art. 614. [Uchylenie zarządu]	377
Art. 615. [Odpowiednie stosowanie]	377
Art. 616. [Fakultatywność rozprawy]	378

Rozdział 4

Zniesienie współwłasności	379
Art. 617. [Wniosek o zniesienie współwłasności]	379
Art. 618. [Zakres rozstrzygnięcia; wpływ na inne postępowania] ..	384
Art. 619. [Zniesienie współwłasności gospodarstwa rolnego]	402
Art. 620. (uchylony)	403
Art. 621. [Projekt podziału nieruchomości]	403
Art. 622. [Zgodny podział]	404
Art. 623. [Podział w naturze]	406
Art. 624. [Skuteczność postanowienia znoszącego współwłasność]	415
Art. 625. [Sprzedaż rzeczy wspólnej]	418

Rozdział 5

Ustanowienie drogi koniecznej i służebności przesylu	420
Art. 626. [Wniosek; oględziny]	420

Rozdział 6

Postępowanie wieczystoksięgowe	425
Art. 626 ¹ . [Zasady postępowania]	425
Art. 626 ² . [Wniosek o wpis]	430
Art. 626 ³ . [Wyłączenie stosowania przepisów o wznowieniu postępowania]	436
Art. 626 ⁴ . [Wniosek o wpis za pośrednictwem systemu teleinformatycznego]	436
Art. 626 ⁵ . [Niedopuszczalność cofnięcia wniosku]	438
Art. 626 ⁶ . [Kolejność wniosków]	438
Art. 626 ⁷ . [Rejestracja wniosku o wpis; wzmianka o wpisie]	439
Art. 626 ⁸ . [Wpis w księdze wieczystej]	440
Art. 626 ⁹ . [Oddalenie wniosku]	482
Art. 626 ¹⁰ . [Zawiadomienie o wpisie; apelacja]	482
Art. 626 ¹¹ . [Wzmianka o apelacji, skardze kasacyjnej i skardze nadzwyczajnej]	484
Art. 626 ¹² . [Obowiązek zawiadamiania]	484
Art. 626 ¹³ . [Wpis ostrzeżenia; sprostowanie]	486

Dział IV

Sprawy z zakresu prawa spadkowego	487
--	-----

Przepisy wstępne	487
Art. 627. [Kognicja sądu]	487
Art. 628. [Właściwość sądu]	490
Art. 629. (uchylony)	490
Art. 630–632. (uchylone)	490

Rozdział 1

Zabezpieczenie spadku, wykaz inwentarza i spis inwentarza	491
Art. 633. [Właściwość sądu w sprawach o zabezpieczenie spadku]	491
Art. 634. [Przesłanki]	492
Art. 635. [Zabezpieczenie spadku na wniosek lub z urzędu]	492
Art. 636. [Środki zabezpieczenia]	493
Art. 636 ¹ . [Zmiana lub uchylenie środka zabezpieczenia]	494
Art. 636 ² . [Zabezpieczenie przedmiotu zapisu windykacyjnego]	494
Art. 636 ³ . [Złożenie wykazu inwentarza; protokół obejmujący wykaz inwentarza]	494
Art. 637. [Spis inwentarza]	496
Art. 637 ¹ . [Zgłoszenie komornikowi wniosku o sporządzenie spisu inwentarza]	498
Art. 638. (uchylony)	498
Art. 638 ¹ . [Ogłoszenie o złożeniu wykazu inwentarza lub o wydaniu postanowienia o sporządzeniu spisu inwentarza]	498

Art. 638 ² .	[Polecenie dokonania zabezpieczenia spadku, zmiany środka zabezpieczenia lub sporządzenia spisu inwentarza]	498
Art. 638 ³ .	[Powiadomienie o zastosowanym środku zabezpieczenia; depozyt sądowy]	499
Art. 638 ⁴ .	[Spis majątku ruchomego]	499
Art. 638 ⁵ .	[Środki tymczasowe]	499
Art. 638 ⁶ .	[Pokrycie kosztów pogrzebu; koszty utrzymania członków rodziny spadkodawcy]	500
Art. 638 ⁷ .	[Zawiadomienie o terminie sporządzenia spisu inwentarza]	500
Art. 638 ⁸ .	[Treść spisu inwentarza]	500
Art. 638 ⁹ .	[Uzupełnienie spisu inwentarza przez inny sąd]	501
Art. 638 ¹⁰ .	[Posiadanie rzeczy zamieszczonych w spisie inwentarza]	501
Art. 638 ¹¹ .	[Uzupełniający spis inwentarza]	501
Art. 638 ¹² .	[Przesłanie akt sądowi spadku po sporządzeniu spisu inwentarza]	501
Art. 639.	[Tryb postępowania]	501

Rozdział 2

Przyjęcie lub odrzucenie spadku

Art. 640.	[Oświadczenie o przyjęciu albo odrzuceniu spadku]	502
Art. 641.	[Treść oświadczenia]	503
Art. 642.	(uchylony)	504
Art. 643.	[Zawiadomienie osób powołanych do dziedziczenia]	504
Art. 644–645.	(uchylone)	504

Rozdział 3

Ogłoszenie testamentu

Art. 646.	[Obowiązek złożenia testamentu]	504
Art. 647.	[Złożenie oświadczenia]	505
Art. 648.	[Nakazanie złożenia testamentu]	506
Art. 649.	[Otwarcie i ogłoszenie testamentu]	506
Art. 650.	[Kilka testamentów jednego spadkodawcy]	507
Art. 651.	[Protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu]	507
Art. 652.	[Zawiadomienie zainteresowanych]	507
Art. 653.	[Przechowanie testamentu wraz z protokołem]	508
Art. 654.	[Odpowiednie stosowanie]	508

Rozdział 4

Wyjawienie przedmiotów spadkowych

Art. 655.	[Nakaz wyjawienia przedmiotów spadkowych]	508
Art. 656.	[Rozprawa]	509
Art. 657.	[Wniosek wzajemny]	509
Art. 658.	[Wykonanie postanowienia]	509
Art. 659.	[Spełnienie obowiązku na posiedzeniu]	510
Art. 660.	[Środki przymusu]	510

Rozdział 5

Przesłuchanie świadków testamentu ustnego	510
Art. 661. [Zawiadomienie sądu spadku]	510
Art. 662. [Przesłuchanie świadków]	511
Art. 663. (uchylony)	511

Rozdział 6

Sprawy dotyczące wykonawcy testamentu	512
Art. 664. [Odmowa przyjęcia obowiązku wykonawcy testamentu]	512
Art. 665. [Zaświadczenie]	512

Rozdział 6a

Sprawy dotyczące zarządu sukcesyjnego	513
Art. 665 ¹ . [Właściwość sądu spadku]	513
Art. 665 ² . [Złożenie wniosku o wydanie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd]	513
Art. 665 ³ . [Zgłoszenie wniosku o odwołanie zarządcy sukcesyjnego]	513
Art. 665 ⁴ . [Złożenie wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego]	514
Art. 665 ⁵ . [Ograniczenie zarządu sukcesyjnego majątkiem osoby niemającej pełnej zdolności do czynności prawnych]	514

Rozdział 7

Zarząd spadku nieobjętego	514
Art. 666. [Kurator spadku]	514
Art. 667. [Obowiązki kuratora spadku]	516
Art. 668. [Sprzedaż ruchomości]	517
Art. 668 ¹ . [Przeniesienie na bank własności nieruchomości lub prawa stanowiących zabezpieczenie odwróconego kredytu hipotecznego i rozliczenie odwróconego kredytu hipotecznego]	517

Rozdział 8

Stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego	518
Art. 669. [Rozprawa]	518
Art. 669 ¹ . [Uchylenie aktu poświadczenia dziedziczenia]	529
Art. 670. [Badanie z urzędu]	529
Art. 671. [Zapewnienie spadkowe]	536
Art. 672. [Wezwanie przez ogłoszenie]	538
Art. 673. [Treść ogłoszenia]	538
Art. 674. [Publikacja ogłoszenia]	539
Art. 675. [Wyznaczenie rozprawy]	539
Art. 676. [Wydanie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku]	539
Art. 677. [Treść postanowienia]	539

Art. 678.	[Uchylenie postanowienia]	547
Art. 679.	[Zmiana postanowienia]	547
Art. 679 ¹ .	[Wpisanie postanowienia do Rejestru Spadków]	555
Art. 679 ² .	[Zawiadomienie Krajowej Rady Notarialnej o postanowieniu uchylającym akt poświadczenia dziedziczenia]	555

Rozdział 9

Dział spadku	555
Art. 680. [Wniosek o dział spadku]	555
Art. 681. [Dodatkowe postanowienie]	561
Art. 682. [Dane współspadkobierców]	563
Art. 683. [Przekazanie sprawy na wniosek]	564
Art. 684. [Skład i wartość spadku]	564
Art. 685. [Postanowienie wstępne]	577
Art. 686. [Dodatkowe rozstrzygnięcia w postępowaniu działowym]	580
Art. 687. [Brak zgodnego wniosku]	586
Art. 688. [Odpowiednie stosowanie przepisów o zniesieniu współwłasności]	589
Art. 689. [Połączenie postępowań]	597

Rozdział 10

Inne sprawy spadkowe	599
Art. 690. [Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia]	599
Art. 691. [Zwolnienie wykonawcy testamentu]	601

Dział IVa

Sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych

i o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego	601
Art. 691 ¹ . [Zakres zastosowania]	601
Art. 691 ² . [Właściwość miejscowa sądu]	603
Art. 691 ³ . [Zdolność sądowa]	603
Art. 691 ⁴ . [Reprezentant rady pracowniczej]	604
Art. 691 ⁵ . [Pełnomocnicy]	604
Art. 691 ⁶ . [Odpowiednie stosowanie]	605
Art. 691 ⁷ . [Obowiązek przeprowadzenia rozprawy]	605
Art. 691 ⁸ . [Koszty postępowania]	606
Art. 691 ⁹ . [Wyłączenie stosowania]	606

Dział IVb

Sprawy z zakresu prawa pracy	606
Art. 691 ¹⁰ . [Ustalenie uprawnienia do otrzymania świadectwa pracy]	606
Art. 691 ¹¹ . [Żądanie sprostowania świadectwa pracy – odpowiednie stosowanie przepisów]	607

Dział V

Sprawy depozytowe	607
--------------------------------	------------

Rozdział 1

Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego	607
---	------------

Art. 692. [Właściwość sądu]	607
Art. 693. [Wniosek]	610
Art. 693 ¹ . [Zakres badania]	611
Art. 693 ² . [Zezwolenie sądu]	612
Art. 693 ³ . [Ogłoszenie; kurator wierzyciela]	612
Art. 693 ⁴ . [Przyjęcie depozytu]	613
Art. 693 ⁵ . [Świadczenia powtarzające się]	613
Art. 693 ⁶ . [Miejsce przechowania]	614
Art. 693 ⁷ . [Dozorca]	614
Art. 693 ⁸ . [Niezmieniony stan]	614
Art. 693 ⁹ . [Sprzedaż ruchomości]	614
Art. 693 ¹⁰ . [Pokwitowanie]	614

Rozdział 2**Zwrot depozytu sądowego składającemu i wydanie depozytu**

sądowego uprawnionemu	615
------------------------------------	------------

Art. 693 ¹¹ . [Żądanie dłużnika o zwrot depozytu]	615
Art. 693 ¹² . [Zezwolenie na zwrot depozytu]	615
Art. 693 ¹³ . [Zgoda wierzyciela na zwrot depozytu]	615
Art. 693 ¹⁴ . [Żądanie wierzyciela o wydanie depozytu]	615
Art. 693 ¹⁵ . [Zabezpieczenie zobowiązania]	616
Art. 693 ¹⁶ . [Zwrot kosztów]	617
Art. 693 ¹⁷ . [Wykazanie spełnienia warunków]	617

Rozdział 3**Postępowanie w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętego**

depozytu	617
-----------------------	------------

Art. 693 ¹⁸ . [Właściwość sądu]	617
Art. 693 ¹⁹ . [Wniosek o likwidację]	617
Art. 693 ²⁰ . [Postępowanie z urzędu]	618
Art. 693 ²¹ . [Obwieszczenie]	618
Art. 693 ²² . [Wykonanie orzeczenia]	618

Dział VI

Postępowanie rejestrowe	618
--------------------------------------	------------

Art. 694 ¹ . [Sprawy rejestrowe]	618
Art. 694 ² . [Właściwość sądu]	638
Art. 694 ^{2a} . [Postępowanie w systemie teleinformatycznym]	639
Art. 694 ³ . [Wniosek o wpis do KRS]	640
Art. 694 ^{3a} . [Obowiązek wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego]	641
Art. 694 ^{3b} . [Załączniki w postaci elektronicznej]	642
Art. 694 ⁴ . [Dokumenty w postępowaniu rejestrowym]	642

Art. 694 ⁵ .	[Podstawa wpisu do KRS; skuteczność]	643
Art. 694 ⁶ .	[Uzasadnienie]	644
Art. 694 ^{6a} .	[Możliwość składania pism w postaci papierowej w postępowaniu przed sądem drugiej instancji i przed Sądem Najwyższym]	644
Art. 694 ⁷ .	[Rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji]	644
Art. 694 ⁸ .	[Koszty postępowania rejestrowego]	645

KSIĘGA TRZECIA

(uchylona)	646
Art. 695–715. (uchylone)	646

KSIĘGA CZWARTA

Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt	647
Art. 716. [Zakres zastosowania]	647
Art. 717. [Wszczęcie postępowania]	649
Art. 718. [Zgłoszenie wniosku o odtworzenie akt]	649
Art. 719. [Właściwość sądu]	650
Art. 720. [Sprawa zakończona w państwowym biurze notarialnym] ...	650
Art. 721. [Treść wniosku]	650
Art. 722. [Wezwanie do złożenia odpisów]	651
Art. 723. [Grzywna]	651
Art. 724. [Dołączenie do akt]	651
Art. 725. [Wezwanie do złożenia oświadczeń]	651
Art. 726. [Dochodzenie z urzędu]	651
Art. 727. [Postanowienie w przedmiocie odtworzenia akt]	652
Art. 728. [Ponowne wszczęcie sprawy]	652
Art. 729. [Bieg przedawnienia]	653

CZĘŚĆ DRUGA

POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE	655
-------------------------------------	-----

Tytuł I

Przepisy ogólne	657
Art. 730. [Przesłanki udzielenia zabezpieczenia]	657
Art. 730 ¹ . [Legitymacja czynna; interes prawny]	669
Art. 731. [Zakres zabezpieczenia]	672
Art. 732. [Zabezpieczenie na wniosek i z urzędu]	673
Art. 733. [Termin wniesienia pisma inicjującego]	673
Art. 734. [Właściwość sądu]	673
Art. 735. [Tryb rozpoznania wniosku]	674
Art. 735 ¹ . [Wydawanie postanowień w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia roszczeń pieniężnych na wniosek powoda dochodzącego należności zapłaty z tytułu transakcji handlowej]	675
Art. 736. [Treść wniosku]	676
Art. 737. [Termin rozpoznania wniosku]	676
Art. 738. [Granice rozpoznania; zwrot wniosku]	676

Art. 739.	[Kaucja na zabezpieczenie]	677
Art. 740.	[Wykonanie i doręczenie postanowień]	677
Art. 741.	[Zażalenie]	678
Art. 742.	[Uchylenie lub zmiana postanowienia]	680
Art. 743.	[Nadanie klauzuli wykonalności z urzędu]	681
Art. 743 ¹ .	[Osoba pozostająca w związku małżeńskim]	684
Art. 744.	[Upadek zabezpieczenia]	685
Art. 745.	[Koszty postępowania zabezpieczającego]	686
Art. 746.	[Roszczenie o naprawienie szkody]	688

Tytuł II

Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych	691
Art. 747. [Sposoby zabezpieczenia]	691
Art. 748. (uchylony)	695
Art. 749. [Skarb Państwa]	695
Art. 750. [Wyłączenie zabezpieczenia]	695
Art. 751. [Rzeczy ulegające szybkiemu zepsuciu]	696
Art. 752. [Postępowanie z przedmiotem zabezpieczenia]	696
Art. 752 ¹ . [Zajęcie praw z instrumentów finansowych]	697
Art. 752 ² . [Zajęcie rachunku bankowego]	697
Art. 752 ³ . [Zakaz zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu]	698
Art. 752 ^{3a} . [Nieważność czynności prawnej dokonanej wbrew zakazowi zbywania lub obciążania]	698
Art. 752 ⁴ . [Zarząd przymusowy]	699
Art. 752 ⁵ . [Nieważność czynności prawnych]	699
Art. 752 ⁶ . [Zbieg z postępowaniem egzekucyjnym]	700
Art. 753. [Zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych]	700
Art. 753 ¹ . [Odpowiednie stosowanie]	702
Art. 753 ² . [Uznanie roszczenia]	703
Art. 754. [Przyszłe roszczenia alimentacyjne]	704
Art. 754 ¹ . [Upadek zabezpieczenia]	704

Tytuł III

Inne wypadki zabezpieczenia	707
Art. 755. [Zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych]	707
Art. 755 ¹ . [Zabezpieczenie w sprawach dotyczących naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa]	714
Art. 755 ² . [Zabezpieczenie w postaci przedłużenia czasu trwania nakazu natychmiastowego opuszczenia mieszkania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia]	714
Art. 755 ³ . [Określenie czasu trwania zabezpieczenia w postaci przedłużenia czasu trwania nakazu natychmiastowego opuszczenia mieszkania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia]	715

Art. 755 ⁴ .	[Wszczęcie postępowania i orzeczenie w przedmiocie zabezpieczenia po wydaniu nakazu natychmiastowego opuszczenia mieszkania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia]	715
Art. 756.	[Zabezpieczenie w sprawach małżeńskich]	715
Art. 756 ¹ .	[Zabezpieczenie w sprawach pieczy]	716
Art. 756 ² .	[Zapłata na wypadek naruszenia obowiązków określonych w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia]	716
Art. 756 ³ .	[Wpis do księgi wieczystej ostrzeżenia o zakazie zbywania lub obciążania praw]	717
Art. 756 ⁴ .	[Nieważność czynności prawnej dokonanej wbrew zakazowi zbywania lub obciążania]	718
Art. 757.	[Upadek zabezpieczenia]	718

WYKAZ SKRÓTÓW

Acta IL	Acta Iuridica Lebusana
Acta SAO	Acta Scientifica Academiae Ostroviensis
Acta UL FI	Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica
Acta UNC	Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Prawo
Acta UW	Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo
Admin.Publ.	Administracja Publiczna
Admin.Publ.SKiM	Administracja Publiczna. Studia Krajowe i Międzynarodowe
Admin.TDP	Administracja. Teoria-Dydaktyka-Praktyka
ADR	ADR. Arbitraż i Mediacja
AFPiFS	Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej
AIS	Acta Iuris Stetinensis
AMS	Archiwum Medycyny Sądowej
Annales UMCS	Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
BGP	Biuletyn Generalnej Prokuratury
Bibl.Orz.	Biblioteka Orzecznictwa. Orzecznictwo do kodeksu zobowiązań i przepisów związkowych, Księgarnia Powszechna, Kraków-Warszawa
Bibl.Sędz.	Biblioteka Sędziego
Bibl.UP	Biblioteka Umiejętności Prawniczych
Biul.Arb.	Biuletyn Arbitrażowy
Biul.RPO	Biuletyn RPO. Materiały
BMS	Biuletyn Ministerstwa Sprawiedliwości
BSN	Biuletyn Sądu Najwyższego
BSP	Białostockie Studia Prawnicze
Czas.Adw.Polsk., Dz.Woj.Zach.	Czasopismo Adwokatów Polskich, Dział Województw Zachodnich
Czas.PiE	Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne
Czas.PKiNP	Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
Czas.PPiUP	Czasopismo Poświęcone Prawu i Umiejętnościom Politycznym
Czas.Sędz.	Czasopismo Sędziowskie
DPP	Demokratyczny Przegląd Prawniczy
e-Biuletyn CBKE	e-Biuletyn Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektroniczne
EP	Edukacja Prawnicza
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
FI UW	Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis
Fin.Kom.	Finanse Komunalne
Forum Praw.	Forum Prawnicze

GA	Gazeta Administracji
GAiPP	Gazeta Administracyjna i Policji Państwowej
Gł.Adw.	Głos Adwokatów
Gł.Gosp.	Głos Gospodarczy
Gł.Prawa	Głos Prawa
Gł.Sąd.	Głos Sądownictwa
GP	Gazeta Prawnicza
GS	Gazeta Sądowa
GSiP	Gazeta Sądowa i Penitencjarna
GSP	Gdańskie Studia Prawnicze
GSP-Przegl.Orz.	Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa
GSW	Gazeta Sądowa Warszawska
GSW-NKZ	Gazeta Sądowa Warszawska – Nowy Kodeks Zobowiązań
HZNPCz	Humanistyczne Zeszyty Naukowe Prawa Człowieka/ Humanistyczne Zeszyty Naukowe. Prawa Człowieka
IC	Izba Cywilna. Biuletyn Sądu Najwyższego
IKAiR	Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny
Inf.Pr.	Informacja Prawnicza
IPP TBSP UJ	Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ
KKSSiP	Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury
Kort.Przegl.Praw.	Kortowski Przegląd Prawniczy
KP	Kontrola Państwowa
KPN	Krakowski Przegląd Notarialny
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
KSP	Krakowskie Studia Prawnicze
Kwartalnik AGd	Kwartalnik Sądowy Apelacji Gdańskiej
Kwartalnik PCiH	Kwartalnik Prawa Cywilnego i Handlowego
Kwartalnik PCiK	Kwartalnik Prawa Cywilnego i Karnego
Kwartalnik PCz.	Kwartalnik o Prawach Człowieka
Kwartalnik PP	Kwartalnik Prawa Publicznego
Kwartalnik PSE	Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia
M.P.H.	Monitor Prawa Handlowego
M.Pod.	Monitor Podatkowy
M.Pr.Bank.	Monitor Prawa Bankowego
M.Pr.Pracy	Monitor Prawa Pracy
Mł.Jurysta	Młody Jurysta
Mł.Pal.	Młoda Palestra
MoP	Monitor Prawniczy
MPHiW	Miesięcznik Prawa Handlowego i Wekslowego
NP	Nowe Prawo
N.Pal.	Nowa Palestra
NPC	Nowy Proces Cywilny
NPN	Nowy Przegląd Notarialny
NZS	Nowe Zeszyty Samorządowe

- OG** Orzecznictwo Gospodarcze
- OPSN** Orzecznictwo powojenne Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych, wybór i opracowanie W. Święcicki, Łódź 1948
- OSA** Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSA-P** Opolskie Studia Administracyjno-Prawne
- OSN** Orzecznictwo Sądu Najwyższego (od 1945 r. do 1962 r.)
- OSNAPIUS** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (od 1995 r. do 2002 r.)
- OSNC** Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna (od 1995 r.)
- OSNCP** Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna, Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (od 1963 r. do 1994 r.)
- OSNC-ZD** Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
- OSN IPC** Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Pierwszej Cywilnej (dotyczące b. Królestwa Kongresowego) z lat trzynastu (1917–1929 włącznie), red. A. Słomiński, Łódź 1931
- OSNKN** Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych
- OSNP** Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych (od 2003 r.)
- OSNPG** Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Biuletyn Prokuratury Generalnej
- OSP** Orzecznictwo Sądów Polskich
- OSPiKA** Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
- OSwSG** Orzecznictwo Sądów w Sprawach Gospodarczych
- Pał.** Palestra
- PES** Problemy Egzekucji Sądowej
- PiA** Prawo i Administracja
- PiM** Prawo i Medycyna
- PIP** Państwo i Prawo
- PiS** Państwo i Społeczeństwo
- PiZS** Praca i Zabezpieczenie Społeczne
- PiŻ** Prawo i Życie
- PN** Przegląd Notarialny
- PN AE** Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu
- PN PR** Prace Naukowe Politechniki Radomskiej
- PN UŚ** Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego
- POiPPS** Przegląd Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego
- PP** Państwo Prawne
- PPC** Polski Proces Cywilny
- PPE** Przegląd Prawa Egzekucyjnego
- PP-E** Przegląd Prawno-Ekonomiczny
- PPH** Przegląd Prawa Handlowego
- PPHZ** Problemy Prawne Handlu Zagranicznego
- PPiA** Przegląd Prawa i Administracji

PPiPS	Prawo Pracy i Polityka Socjalna
PPK	Przegląd Prawa Konstytucyjnego
PPP	Przegląd Prawa Publicznego
PPPM	Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego
Pr.Adm.Kościół	Prawo – Administracja – Kościół
Pr.Asek.	Prawo Asekuracyjne
Pr.Bank.	Prawo Bankowe
Pr.Gosp.	Prawo Gospodarcze
Pr. i Pod.	Prawo i Podatki
Pr.Med.Elek.	Prawo Mediów Elektronicznych
Probl.Alkohol.	Problemy Alkoholizmu
Probl.PHZ	Problemy Prawne Handlu Zagranicznego
Probl.PiA	Problemy Prawa i Administracji
Probl.Praw.	Problemy Praworządności
Probl.Pr.Przew.	Problemy Prawa Przewozowego
Probl.UG	Problemy Ustawodawstwa Gospodarczego
Probl.WPMEiP	Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
Pr.Rol.	Prawo Rolne
Pr.Sp.	Prawo Spółek
Przegl.Geod.	Przegląd Geodezyjny
Przegl.Legis.	Przegląd Legislacyjny
Przegl.Orz.Podat.	Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
Przegl.Podat.	Przegląd Podatkowy
Przegl.Polic.	Przegląd Policyjny
Przegl.POŚ	Przegląd Prawa Ochrony Środowiska
Przegl.Pr.Pr.	Przegląd Prawa Pracy
Przegl.Prawn. UAM	Przegląd Prawniczy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
Przegl.Prawn. UW	Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego
Przegl.Pr.Rol.	Przegląd Prawa Rolnego
Przegl.Pr.Wyzn.	Przegląd Prawa Wyznaniowego
Przegl.Sejm.	Przegląd Sejmowy
Przegl.Ubez.	Przegląd Ubezpieczeń
Przegl.Zw.	Przegląd Związkowy
PS	Przegląd Sądowy
PSiA	Przegląd Sądowy i Administracyjny
Psych.Pol.	Psychiatria Polska
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
PUSiG	Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych
PwD	Prawo w Działaniu
PWS	Problemy Wymiaru Sprawiedliwości
PZP	Prawo Zamówień Publicznych
RAiP	Roczniki Administracji i Prawa

Rej.	Rejent
RiP	Rodzina i Prawo
RNP	Roczniki Nauk Prawnych KUL
ROiPPS	Rocznik Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego
ROiPPSoPSH	Rocznik Orzecznictwa i Piśmiennictwa z Zakresu Prawa Spółdzielczego oraz Prawa Spółek Handlowych
Rozpr.Ubezp.	Rozprawy Ubezpieczeniowe
RPEIS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
R.Pr.	Radca Prawny
R.Pr. ZN	Radca Prawny. Zeszyty Naukowe
RWNPIE	Roczniki Wydziału Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL
Rzesz.ZN	Rzeszowskie Zeszyty Naukowe. Prawo i Ekonomia
SAiT	Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem
SC	Studia Cywilistyczne
SE	Studia Europejskie
SEWr	Studia Erasmiana Wratislaviensia
SI	Studia Iuridica
SIA	Studia Iuridica Agraria
SIL	Studia Iuridica Lublinensia
SIMTK	Studia i Materiały Trybunału Konstytucyjnego
SIS	Studia Iuridica Silesiana
SIT	Studia Iuridica Toruniensia
Sł.Prac.	Służba Pracownicza
SP	Studia Prawnicze
SP-E	Studia Prawno-Ekonomiczne
SPiA	Studia Prawnicze i Administracyjne
SP KUL	Studia Prawnicze KUL
SPO	Systematyczny Przegląd Orzecznictwa. Dział Cywilny. Księgarnia L. Frommera, Kraków
SPP	Studia Prawa Prywatnego
SPPAiE	Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne
SPU	Studia Prawnoustrojowe
ST	Samorząd Terytorialny
St.Pr.Publ.	Studia Prawa Publicznego
St.Pr.RiM	Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały
St.Pr.Wyzn.	Studia z Prawa Wyznaniowego
St.Ubezp.	Studia Ubezpieczeniowe
SZN UMCS	Studenckie Zeszyty Naukowe Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
SZP	Studenckie Zeszyty Prawnicze
SZPAiZ	Studia z Zakresu Prawa, Administracji i Zarządzania
SZPPiPS	Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej
TiGM	Technika i Gospodarka Morska

TKP	Teka Komisji Prawniczej
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego
TRPCz	Toruński Rocznik Praw Człowieka
Wiad.Praw.	Wiadomości Prawnicze
Wiad.Ubezp.	Wiadomości Ubezpieczeniowe
Wil.Prz.Praw.	Wileński Przegląd Prawniczy
WiR	Wynalazczość i Racjonalizacja
WMP	Współczesna Myśl Prawnicza
Wok.	Wokanda
WPP	Wojskowy Przegląd Prawniczy
WSS	Wrocławskie Studia Sądowe
Zb.Urz.	Zbiór Urzędowy Orzeczeń Sądu Najwyższego (od 1917 r. do 1939 r.)
ZC Lege Artis	Zeszyty Cywilistyczne Lege Artis
ZH-PSD	Zeszyty Historyczno-Polityczne Stronnictwa Demokratycznego
ZN AE	Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej (w Krakowie, Katowicach lub Poznaniu)
ZN ASW	Zeszyty Naukowe Akademii Spraw Wewnętrznych
ZN BWST	Zeszyty Naukowe Beskidzkiej Wyższej Szkoły Turystyki w Żywcu
ZN IBPS	Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
ZN GWSH	Zeszyty Naukowe Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej w Katowicach
ZN PB	Zeszyty Naukowe Politechniki Białostockiej. Ekonomia i Zarządzanie
ZN PG	Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej. Ekonomia
ZN PGiH	Zeszyty Naukowe Prawa Gospodarczego i Handlowego
ZN PWSZ	Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy
ZNSA	Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego
ZN TDUJ	Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nauki Społeczne
ZN UE	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie
ZN UG	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego
ZN UJ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
ZN UŁ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego
ZN UMK	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Prawo
ZN UP-H	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach
ZN URz	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego
ZN UŚz	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego
ZN UWr	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego
ZN WA-P	Zeszyty Naukowe, Wydział Administracyjno-Prawny, Akademia Polonia w Częstochowie

ZN WPiEWSH-P	Zeszyty Naukowe Wydziału Prawa i Ekonomii Wyższej Szkoły Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu
ZN WSE	Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomicznej
ZN WSHIP	Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego
ZN WSIZiA	Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji
ZN WSM	Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Menedżerskiej
ZN WSZiP	Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa
ZN WZG WSH	Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania Górnośląskiej WSH
ZPAMS	Zeszyty Problemowo-Analityczne Ministerstwa Sprawiedliwości
ZP BAS	Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych
ZPBSiEKS	Zeszyty Prawnicze Biura Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu
ZP TBSP UJ	Zeszyty Prawnicze Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa UJ
ZP UKSW	Zeszyty Prawnicze Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
ZP WSEiA	Zeszyty Prawnicze Wyższej Szkoły Ekonomii i Administracji
ZS KNWPiA UAM	Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM

PRZEDMOWA

I.

Prawo procesowe cywilne jest częścią prawa publicznego, a więc prawa uwzględniającego interes ogółu, regulującego stosunki społeczne z punktu widzenia interesu wspólnego. Jego akces do prawa publicznego jest jednak swoisty, służy ono bowiem także – a nierzadko ten cel ma charakter pierwszorzędny – ochronie i realizacji norm prawa prywatnego. Obecność w prawie procesowym cywilnym pierwiastków prywatnoprawnych, a niekiedy klasycznych instytucji prawa prywatnego (uznanie, ugoda, potrącenie itd.), jest zatem całkiem naturalna. Różny bywa także rozkład elementów inkwizycyjno-śledczych i elementów kontradyktoryjnych, czyli stopień tzw. publicyzacji procesu, jednak proces jako całość oraz wszystkie jego instytucje i urzędnictwa zawsze, mimo niekiedy teleologicznej niejednorodności, mają charakter *iuris publici*. Odgrywa to istotną rolę przy opisie, objaśnianiu i stosowaniu tych instytucji, a także przy wykładni i rozstrzyganiu powstających w praktyce problemów jurystycznych (prawnoprosesowych). Niebagatelne znaczenie mają także aspekty historyczne, a więc sięganie wstecz, do źródeł poszczególnych instytucji, rozpoznawanie celów i przyczyn powodujących ich powstanie, ustalanie roli, jaką odgrywały, oraz śledzenie faz rozwoju, któremu podlegały.

Źródeł prawa procesowego cywilnego w jego nowożytnym, współczesnym kształcie należy poszukiwać u zarania wieku XIX. W ślad za kodeksami cywilnymi – Kodeksem Napoleona z 1804 r., kodeksem cywilnym austriackim z 1811 r. oraz kodeksem cywilnym niemieckim z 1896 r. – zaczęły powstawać kodeksy postępowania cywilnego wypełnione normami gwarantującymi skuteczną realizację praw prywatnych. W wyniku uwarunkowań historycznych na ziemiach polskich obowiązywało kilka porządków procesowych, narzuconych przez zaborców, osadzonych na wspólnych fundamentach, ale różniących się co do zasad i poszczególnych rozwiązań normatywnych. Odmienności wynikały z wielu przyczyn: z różnic w organizacji sądownictwa, z tradycji, z decyzji imperatora oraz z dorobku doktrynального.

O charakterze porządku procesowego zasadniczo zawsze decydowały dwa kryteria: balans między elementami kontradyktoryjności i inkwizycyjności oraz osnowa (typ) środków zaskarżenia. Spoglądając wstecz, na ostatnie stulecie, można stwierdzić, że w państwach demokratycznych kształtujących społeczeństwo obywatelskie oraz edukujące je w poczuciu odpowiedzialności za własne działania proces sądowy odznaczał się przewagą elementów kontradyktoryjności (sporności), natomiast elementy zasady śledczej dominowały w państwach totalitarnych lub autorytarnych albo tych, w których z innych powodów zaznaczała się omnipotencja państwa. Linie podziału między systemami środków

zaskarżenia wyznaczały natomiast uznawane koncepcje doktrynalne, mające także silne zakotwiczenie terytorialne; w krajach germańskich i pozostających pod ich wpływem funkcjonował system rewizyjny, natomiast we Francji i krajach, w których zdomował się Kodeks Napoleona, obowiązywał system kasacyjny.

II.

W Polsce roku 1918, na progu II Rzeczypospolitej, obowiązywały odziedziczone po zaborcach cztery systemy postępowania sądowego w sprawach cywilnych.

Rosyjska ustawa postępowania cywilnego z dnia 20 listopada 1864 r. (tom XVI cz. I Zводу Praw), przeszycona pierwiastkiem prawa francuskiego, obejmowała postępowanie w sprawach spornych i niespornych, łącząc harmonijnie zasadę kontradyktoryjności z elementami instrukcyjności, w zakresie środków odwoławczych przewidując apelację oraz kasację, funkcjonującą jako środek nadzwyczajny, obok restytucji i tzw. opozycji trzeciego. Procedura rosyjska, mająca moc na terenie Królestwa Polskiego od 1875 r., czerpała wiele rozwiązań instytucjonalnych z francuskiego kodeksu postępowania cywilnego z 1806 r., obowiązującego na ziemiach polskich od 1808 r. wraz z Kodeksem Napoleona.

Na obszarze zaboru pruskiego obowiązywała ustawa o postępowaniu cywilnym z dnia 30 stycznia 1877 r., normująca zarówno postępowanie w sprawach spornych, jak i w sprawach egzekucyjnych (z wyjątkiem zarządu przymusowego i licytacji nieruchomości), a ze spraw niespornych tylko sprawy o ubezwłasnowolnienie oraz tzw. postępowanie wywoławcze. Procesem rządziła niepodzielnie zasada kontradyktoryjności, praktycznie bez jakichkolwiek koncesji na rzecz zasady inkwizycyjności. Środkiem przeciwko orzeczeniom było odwołanie oraz rewizja przysługująca od wyroków sądów apelacyjnych.

Aktem prawnym regulującym postępowanie cywilne na terenie zaboru austriackiego była ustawa o postępowaniu sądowym w cywilnych sprawach spornych z dnia 1 sierpnia 1895 r., tzw. procedura kleinowska¹, obowiązująca od dnia 1 stycznia 1898 r. Towarzyszyła jej ustawa ustrojowa z dnia 1 sierpnia 1895 r. o wykonywaniu sądownictwa i właściwości sądów zwyczajnych w sprawach cywilnych, zwana „Normą Jurysdykcyjną”, zawierająca także przepisy dotyczące spraw niespornych, zwłaszcza z zakresu właściwości sądów. Procedurze „kleinowskiej” przyświecała myśl, że proces cywilny służy nie tylko prywatnym interesom stron, ale również dobru ogólnemu (publicznemu), toteż zasada kontradyktoryjności korygowana była w dużym stopniu elementami instrukcyjnymi. Osnowę systemu zaskarżania orzeczeń w procedurze austriackiej stanowiło odwołanie, przysługujące od wyroków sądów pierwszej instancji, oraz rewizja od wyroków sądów odwoławczych, uzupełniane rekuresem i zażaleniem.

Czwartym systemem postępowania cywilnego, mającym niewielkie znaczenie, była wywodząca się ze źródeł germańskich procedura węgierska, obowiązująca szczątkowo na terenach Spiszu i Orawy.

¹ Od nazwiska Franciszka Kleina, profesora Uniwersytetu Wiedeńskiego, rzecznika i orędownika reformy postępowania cywilnego.

Z chwilą odzyskania niepodległości, najszybciej, jak to było możliwe, przystąpiono do prac unifikacyjnych mających na celu ustalenie zasad, a następnie stworzenie jednolitej polskiej procedury cywilnej. Równolegle toczyły się dyskusje nad modelem ustroju sądów, zakończone dość szybko, przynajmniej co do pryncypiów, z chwilą uchwalenia Konstytucji Marcowej.

Zaczątek prac nad kodyfikacją polskiego prawa procesowego cywilnego stanowi powołanie w 1917 r. komisji prawa cywilnego pod przewodnictwem Jana Jakuba Litauera, grupującej najwybitniejszych prawników warszawskich, sędziów i adwokatów. Komisja przygotowała „Główne zasady polskiej procedury cywilnej”, które stały się przedmiotem krytycznej analizy dokonanej w 1918 r. przez tzw. podkomisję krakowską działającą pod przewodnictwem wybitnego procesualisty Franciszka Ksawerego Fiericha.

W dniu 10 listopada 1919 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej, której prezydentem został właśnie Franciszek Ksawery Fierich. W jej ramach wyłoniono sekcję dla postępowania sądowego cywilnego, podzieloną na komitety: krakowski, warszawski i poznański. Przed twórcami kodeksu stało nie tylko trudne zadanie zaprojektowania nowoczesnego, oryginalnego, spójnego i użytecznego aktu prawnego, ale także, wcale nie łatwiejsze, zadanie znalezienia rozwiązań godzących występujące w poszczególnych rejonach Polski różnice, zakorzenione mocno w mentalności, utrwalone obyczajem oraz wieloletnią praktyką sądową i adwokacką. Rzeczą kodyfikatorów było również wypracowanie kompromisów doktrynalnych, gdyż na skutek rozbieżności różnymi drogami poszła także polska nauka procesu cywilnego.

W 1926 r., na podstawie referatów i koreferatów przygotowanych przez członków sekcji, komitet redakcyjny przygotował projekt kodeksu postępowania cywilnego, poprawiany i uzupełniany wielokrotnie, jak też poddawany szerokiemu osądowi środowisk prawniczych, zwłaszcza sądów oraz izb adwokackich. Projekt bazował na kodeksach państw zaborczych, czerpiąc z nich rozwiązania osadzone na utrwalonej praktyce ponadczasowych konstrukcjach prawnodogmatycznych, uznane za optymalne dla jednolitego prawa niepodległej Polski. Sięgano także do unormowań innych państw europejskich, a w szczególności do bardzo nowoczesnych w owym czasie kodeksów postępowania cywilnego kantonów Konfederacji Szwajcarskiej – Berno i Zurych.

W dniu 21 grudnia 1929 r. Komisja Kodyfikacyjna przedstawiła oficjalny projekt kodeksu z uzasadnieniem, po czym Prezydent Rzeczypospolitej nadał mu kształt rozporządzenia, wydanego w dniu 29 listopada 1930 r. (Dz.U. Nr 83, poz. 652), które weszło w życie z dniem 1 stycznia 1933 r.² Kodeks z 1930 r. – dzięki wielkiemu wkładowi Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz doktryny – okazał się dziełem wybitnym, aktem prawnym spójnym, nowoczesnym, oryginalnym i użytecznym.

² Obwieszczeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz.U. Nr 112, poz. 934) ogłoszony został jednolity tekst kodeksu postępowania cywilnego, łączący rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r., obejmującym prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym (Dz.U. Nr 93, poz. 803).

III.

Jest oczywiste, że po drugiej wojnie światowej, po przełomie ustrojowym dokonanym w latach 40. ubiegłego stulecia, kodeks postępowania cywilnego z 1930 r. nie mógł się „utrzymać”. Raził nowe władze nie tylko „złym pochodzeniem”, ale przede wszystkim – jak podnoszono – nie był w stanie realizować „podstawowych założeń Konstytucji PRL w dziedzinie procesu cywilnego”. Nie mógł być również „skutecznym orężem w umacnianiu praworządności ludowej, ochrony własności społecznej i praw obywateli”. Podkreślano, że jakkolwiek nowelizacje przybliżyły przedwojenny kodeks do „nowych potrzeb”, to jednak społeczeństwo wciąż oczekiwało na unormowanie procesu typu socjalistycznego. Trzeba przy tym pamiętać, że inne ważne akty prawne ustanowione w okresie międzywojennym, w tym kodeks handlowy, pozostały w porządku prawnym tylko dlatego, że w „nowej rzeczywistości” miały zupełnie marginesowe znaczenie albo nie miały go w ogóle.

Na gruncie krytyki starego kodeksu wyrosło także nowe spojrzenie na funkcje i cele procesu cywilnego. Nauka zaczęła upowszechniać i stale powtarzać marksistowską tezę, że postępowanie cywilne pełni rolę służebną wobec prawa materialnego i służy wyłącznie realizacji jego norm. Tym samym wykazywano – i o to chodziło w tej tezie – że również prawo procesowe jest ściśle związane ze stosunkami produkcyjnymi i społecznymi.

Zapowiedzią nowego kodeksu postępowania cywilnego – wtedy jeszcze nieplanowanego – była reforma dokonana w lipcu 1950 r., a następnie w kwietniu 1953 r.³ Jakkolwiek z punktu widzenia legislacyjnego chodziło tylko o nowelizację kodeksu z 1930 r., to doszło do gruntownej przebudowy systemu prawa procesowego, gdyż dogłębnym zmianom o charakterze ustrojowym (nowa struktura sądów, dwuinstancyjność, likwidacja wydziałów handlowych, wprowadzenie ławników, udział prokuratora w postępowaniu cywilnym) towarzyszyło także przewartościowanie naczelnych zasad procesu. Pożegnanie z pryncypiami procesu nie było oczywiście możliwe, zatem usiłowano starym zasadom nadać nową, „socjalistyczną” treść.

W sposób drastyczny nadwątłono zasadę dyspozycyjności; zasadę bezwzględną, stanowiącą refleks i atrybut autonomii praw prywatnych, oznaczającą, że sędzia może brać pod rozwagę tylko ten wycinek rzeczywistości, który zostanie mu przez powoda podany. W ujęciu ówczesnej nauki, czerpiącej bezkrytycznie z doświadczeń radzieckich, zasada dyspozycyjności – łączona ściśle z zasadą oficjalności – polegała na możliwości realizacji praw przysługujących stronie tylko w sposób zgodny z interesami socjalizmu; w razie konfliktu państwo, czyli sąd, miało prawo, a nawet obowiązek, interweniować. Prawo strony do wszczęcia procesu zostało ograniczone uprawnieniem prokuratora do wytoczenia powództwa w każdej sprawie, a związanie żądaniem powoda wyłączone w tych sytuacjach, w których w grę wchodziła ochrona mienia społecznego. Jednocześnie poddano szerszej kontroli sądu procesowe akty dyspozycyjne stron, takie jak cofnięcie

³ Ustawa z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 38, poz. 349) oraz dekret z dnia 23 kwietnia 1953 r. o zmianie niektórych przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 23, poz. 90).

pozwu, uznanie powództwa itd., oraz wyposażono prokuratora w prawo zaskarżania orzeczeń, niezależnie od tego, czy wytoczył powództwo i czy chciał tego strony.

Dotkliwy cios zadano także kontrydiktoryjności przez ustanowienie zasady prawdy obiektywnej. Tę właśnie zasadę wyróżniano jako nadrzędną, przenikającą wszystkie normy i instytucje prawa procesowego. Wiele przepisów kodeksu dostosowano do jej wymagań, a sąd obciążono obowiązkiem niespotykanymi w żadnym innym modelu procesu cywilnego. Do wypaczenia procesu przyczyniła się także zasada ochrony własności społecznej, kryjąca się za dogmatem prawdy obiektywnej i osadzona mocno na fundamentach ustroju socjalistycznego (art. 8 i 48 Konstytucji PRL); przez wyraźne faworyzowanie jednostek gospodarki uspołecznionej doprowadziła m.in. do zachwiania nienaruszalnej zasady równoprawnienia stron.

Reforma prawa procesowego cywilnego dokonana w latach 50. nie zakończyła dzieła przebudowy. Kilka istotnych zmian wniosła jeszcze ustawa z 1962 r.⁴, ale był to już tylko krok do uchwalenia nowego kodeksu postępowania cywilnego, który stanowił zwieńczenie i podsumowanie dotychczasowych dokonań.

IV.

Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 czerwca 1964 r.⁵, obowiązujący do dzisiaj, był produktem konkretnej epoki, więc przyjęte w nim rozwiązania nie mogą dziwić ani zaskakiwać, zwłaszcza że związki między kształtem procesu a ustrojem państwa są naturalne i oczywiste. Wszystkie zasady oraz innowacje zaszczerpione do polskiego postępowania cywilnego w latach 50. zostały uwzględnione, w wielu wypadkach w rozwiniętej i usystematyzowanej formie, w innych jednak złagodzone lub stępione. Szczególnie widoczne było zawłaszczenie pola aktywności stron przez ograniczenie ich inicjatywy i samostanowienia o własnych interesach. Obciążając sąd obowiązkiem, którym nie był w stanie podołać, stwarzano iluzję, że jedyna droga dojścia do sprawiedliwości wiedzie przez prawdę, która jest obiektywna i poznawalna, a jedynym strażnikiem na tej drodze jest państwo, sąd.

Tak czy inaczej, nowy kodeks – osadzony na szkieletach kodeksu z 1930 r. i wzorowany na jego założeniach – prezentował wysoki poziom legislacyjny i normatywny; był owocem wielu lat pracy wybitnych specjalistów z dziedziny prawa postępowania cywilnego⁶, a następnie licznych, zazwyczaj pozytywnych, testów podejmowanych w codziennej praktyce sądowej. Był dziełem integralnym i spójnym, dobrze znoszącym tradycyjne zabiegi wykładni, podatnym na zmiany i gotowym do wzięcia na swe barki nowych – prawnych i pozaprawnych – zjawisk współczesności.

Oczywiście, lata 1989 i 1990 – postanowienia Okrągłego Stołu oraz radykalne przekształcenie wizji ustroju państwa i sądów oraz pojmowania funkcji procesu

⁴ Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 10, poz. 46).

⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296).

⁶ Publicznie ogłoszono trzy projekty nowego kodeksu postępowania cywilnego – z 1955, 1960 i 1964 r.

– przyniosły przełom i wymusiły wiele zmian. Były one jednak podejmowane rozważnie, z namysłem, w sposób stroniący od radykalizmu, z intencją ocalenia tego, co dobre i skuteczne. Zdawano sobie sprawę, że prawo procesowe cywilne ma dużą bezwładność, w związku z czym nie poddaje się zmianom nazbyt śmiałym i nowatorskim; sprzężone silnie z interesami prywatnymi obywateli wymaga uwzględniania także świadomości społecznej, wpływając na nią wprawdzie, ale nie wyprzedzając jej zbyt raptownie.

Pierwszym krokiem na drodze odnowy kodeksu postępowania cywilnego i przystosowania go do nowej rzeczywistości była ustawa z dnia 13 lipca 1990 r.⁷, która przez wyeliminowanie przepisów faworyzujących jednostki gospodarki uspołecznionej doprowadziła do zrównania podmiotów występujących w procesie. W ten sposób polski proces cywilny stosunkowo łatwo pożegnał się z zasadą ochrony własności społecznej, a wzmocnieniu uległa zasada równouprawnienia stron.

Kolejny ważny krok został uczyniony ustawą z dnia 1 marca 1996 r.⁸ Tym razem doszło do wyraźnego wyłomu w zasadzie prawdy obiektywnej oraz ożywienia zasady kontradyktoryjności i dyspozycyjności. Okazało się jednak, że dogmat „prawdy obiektywnej” jest tak mocno wdrukowany w świadomość społeczną oraz w sposób tak bardzo skomplikowany zaszyfrowany w przepisach kodeksu, że po kilku latach konieczne stały się dalsze zmiany w tym zakresie. Poza tym, i to był także bardzo istotny efekt noweli z 1996 r., zniesiono dwuinstancyjność oraz towarzyszącą jej rewizję nadzwyczajną, wprowadzając system trójinstancyjny, oparty na apelacji tzw. pełnej oraz kasacji. I w tym wypadku wyszło na jaw, że model kasacji, kopiujący bezkrytycznie kasację przedwojenną, będzie wymagał w przyszłości istotnych korekt.

Kierunek zmian wytyczony w 1996 r. został podtrzymany w ustawie z dnia 24 maja 2000 r.⁹, która umocniła zasadę szybkości (sprawności) postępowania oraz zasadę koncentracji materiału dowodowego, jak też nadała bardziej wyraźny profil kasacji, która przez pewien czas zawisa między konstrukcją zwyczajnego i nadzwyczajnego środka odwoławczego.

Kolejny etap zmian kodeksu postępowania cywilnego wyznaczyła ustawa z dnia 2 lipca 2004 r.¹⁰, przewidująca wyłączenie możliwości orzekania przez sąd o roszczeniach stron z urzędu. Duże znaczenie miały również zmiany „oczyszczające” kodeks z reliktywów zasady prawdy obiektywnej, polegające na wyeliminowaniu tych unormowań, które nie zostały usunięte wcześniej, przy okazji

⁷ Ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych oraz o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks postępowania cywilnego, Kodeks postępowania karnego, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. Nr 53, poz. 306).

⁸ Ustawa z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej – Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz. 189).

⁹ Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 48, poz. 554 ze zm.).

¹⁰ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804).

nowelizacji z 1996 i 2000 r. Bardzo istotna była ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r.¹¹, reformująca kasację w kierunku wyznaczanym przez jej prawnodogmatyczny wzorzec nadzwyczajnego środka zaskarżenia przysługującego od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji – kasację zastąpiono wówczas skargą kasacyjną – oraz wprowadzająca do polskiego procesu cywilnego skargę o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem.

Ostatnimi poważnymi, przemyślanymi i dobrze zaplanowanymi zabiegami legislacyjnymi przystosowującymi kodeks z 1964 r. do wymagań współczesności i zachodzących przemian były – obok doraźnych zmian przystosowujących do wymagań regulacji europejskich – ustawy z lat 2005–2008, reformujące gruntownie przepisy o sędzie polubownym¹² oraz o międzynarodowym postępowaniu cywilnym¹³, a także ustawa wprowadzająca instytucję mediacji¹⁴. Projekty wszystkich omówionych zmian przygotowała, poddała dyskusji i rekomendowała ustawodawcy Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego, kierowana przez Zbigniewa Radwańskiego, a następnie przez Tadeusza Erecińskiego.

Kolejnym krokiem, nieodzownym, bo wymuszonym ogólną sytuacją normatywną, ale wspieranym zarazem spójną ideą doktrynalną oraz jasno sformułowanymi oczekiwaniami praktyki, było przystąpienie do prac nad nowym – nowym i nowoczesnym, wchodzącym głęboko w XXI wiek – kodeksem postępowania cywilnego¹⁵. Prace nad nim zostały jednak przerwane w połowie grudnia 2015 r. wraz z likwidacją Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego; dzieło zmian doraźnych trafiło w ręce sędziów – urzędników Ministerstwa Sprawiedliwości, a racje pozaprawne zmarginalizowały dialog społeczny i naukowy oraz kompetencje merytoryczne¹⁶.

Obydwa kodeksy, z 1930 r. i z 1964 r., mimo pewnych różnic – w niektórych okresach narastających, a w innych malejących – mają tego samego „procesowego ducha”. Wyrastają ze wspólnych lub bliskich sobie korzeni i choć kodeks powojenny starał się nadać starym, naczelnym zasadom procesowym „nową” treść, to w gruncie rzeczy – po rzuceniu z niego w latach 90. tej powłoki – okazał się w swych zrębach kodeksem nowoczesnym, pozwalającym zbliżyć postępowanie cywilne do klasycznego, demokratycznego modelu liberalnego, upatrującego główną funkcję sądów, stanowiących element monteskiuszowskiego podziału władz, w ochronie praw obywateli wyposażonych w oręż umożliwiający im

¹¹ Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98).

¹² Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 178, poz. 1478).

¹³ Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 234, poz. 1571).

¹⁴ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1438).

¹⁵ Por. T. Ereciński, *O potrzebie nowego kodeksu postępowania cywilnego*, PiP 2004/4, s. 3; W. Broniewicz, *Czy potrzebny jest nowy kodeks postępowania cywilnego*, PiP 2004/4, s. 11; K. Weitz, *Czy nowa kodyfikacja postępowania cywilnego?*, PiP 2007/3, s. 13

¹⁶ Skutki tego posunięcia pouczająco ilustruje tzw. duża zmiana kodeksu postępowania cywilnego z 2019 r. (ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 1469).

wolne, zależne tylko od ich autonomicznych decyzji, dochodzenie swoich praw, ale zarazem czynieniu ich współodpowiedzialnymi za wynik procesu.

V.

W obu kodeksach znalazło się wiele konstrukcji stworzonych i przetestowanych w ustawodawstwie francuskim, niemieckim i austriackim, funkcjonujących w wolnej Polsce także w ramach prawa dzielnicowego. Z tego względu w znacznym stopniu ocalał i zachował aktualność bogaty dorobek myśli prawniczej z przełomu wieku XIX i XX oraz z okresu międzywojennego, a także z czasów powojennych poprzedzających wejście w życie kodeksu postępowania cywilnego. To samo dotyczy orzecznictwa Sądu Najwyższego, który powstał już w dniu 1 września 1917 r. i od razu rozpoczął swą działalność judykacyjną. Liczne instytucje stanowiące element prawa dzielnicowego obowiązującego w Polsce przed wojną oraz rozmaite – powstające przy ich stosowaniu – „procesowe przypadki” stały się zatem przedmiotem rozstrzygnięć także polskiego Sądu Najwyższego. Wiele z nich zachowało aktualność, a zwłaszcza te, które dotyczą instytucji recypowanych do kodeksu postępowania cywilnego z 1964 r. lub przeniesionych do niego dopiero w latach 90. ubiegłego stulecia, po demokratycznym przełomie ustrojowym. Orzeczenia te są wciąż chętnie wykorzystywane w praktyce sądowej oraz w nauce, co dotyczy także pozycji piśmiennictwa, aktualnych do dzisiaj lub mających z przepisami kodeksu ścisły związek.

Dorobek piśmienniczy i orzeczniczy łączący się z kodeksem postępowania cywilnego, pochodzący z wieku XIX oraz z okresu międzywojennego, jest rozproszony, nierzadko zapoznany, ale zawsze trudno dostępny dla współczesnego „zwykłego” prawnika, który chce dotrzeć do poszukiwanej lub oczekiwanej pozycji szybko i bez większego mozółu. Dawne publikacje prawnicze wielokrotnie miały charakter nieregularny, a nakłady były niewielkie, przy czym wiele egzemplarzy i roczników bibliotecznych zaginęło bezpowrotnie w pożodze wojennej. Dotyczy to zarówno bibliografii Karola Estreichera (starszego)¹⁷, także w wersji elektronicznej¹⁸, jak i polskiej bibliografii prawniczej XIX i XX wieku Adolfa Suligowskiego, obu sporządzonych na wysokim poziomie naukowym, ale jednak mało przydatnych z praktycznego punktu widzenia. Owszem, sporadycznie ukazywały się takie, ale miały charakter efemeryczny i fragmentaryczny. Przykładem z dziedziny prawa procesowego cywilnego mogą być zbiory orzecznictwa opracowane przez Adama Słomińskiego¹⁹ lub Bronisława Fellerę²⁰. Przez pewien czas w formie wymiennokartkowej prowadzono „Bibliotekę Orzecznictwa” (red. działu cywilnego Tadeusz H. Godłowski) oraz „Systematyczny Przegląd Orzecznictwa” (red. Ignacy Rosenblüth). Interesującą inicjatywą był wychodzący

¹⁷ Karol Estreicher, *Bibliografia polska*, wydawana od 1872 r. Dzieło kontynuowali: syn Stanisław i wnuk Karol (do 1951 r.).

¹⁸ <https://www.estreicher.uj.edu.pl/home/>

¹⁹ *Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Pierwszej Cywilnej, dotyczące b. Królestwa Kongresowego, z lat trzynastu – 1917–1929 włącznie*, Łódź 1931.

²⁰ *Kodeks postępowania cywilnego z orzecznictwem Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych, nowymi ustawami, okólnikami i rozporządzeniami Min. Sprawiedliwości, Komunikacji oraz Skarbu z 1937 r. na 926 stronach*, Warszawa 1937 (kolejne wydania w 1938 i 1939 r.).

od stycznia 1938 r. miesięcznik „Prasa Prawnicza” (red. Adam Daniel Szczygielski), mający na celu przegląd wszystkich ukazujących się wówczas periodyków prawniczych, których wychodziło ok. 50.

Okres powojenny jest opracowany dużo lepiej i dokładniej, głównie dzięki *Polskiej Bibliografii Prawniczej*, wydawanej przez Instytut Nauk Prawnych PAN od 1965 r., a także *Bibliografii prawa i postępowania cywilnego* Zbigniewa Trybalskiego, obejmującej lata 1945–1981, oraz – będącej jej kontynuacją, mniej jednak dokładną – *Bibliografii prawa i postępowania cywilnego* Alfreda Goli i Tadeusza Żyżnowskiego, obejmującej lata 1982–1990. Opracowania te to klasyczne opracowania bibliograficzne oparte na metodzie podmiotowo-przedmiotowej, która zapewnia względną rzetelność oraz odnalezienie pozycji znanych, ale nie ułatwia poszukiwania pozycji nieznanymi, według kryterium bardziej szczegółowego niż szeroko określany „przedmiot”. Z tego względu w praktyce prawniczej bardzo przydatne i łatwe w użyciu są opracowania bibliograficzne osadzone na podstawie i strukturze kodeksu, ułożone i posegregowane według jego artykułów (paragrafów, ustępów). W swoim czasie dużym powodzeniem cieszyły się opracowania Witolda Świącieckiego (*Orzecznictwo powojenne Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych*, Łódź 1948), Kazimierza Lipińskiego (*Kodeks postępowania cywilnego z orzecznictwem okresu powojennego i komentarzem*, Warszawa 1957 i 1961), Kazimierza Lipińskiego i Janusza Pietrzykowskiego (*Kodeks postępowania niespornego*, Warszawa 1959) oraz Jana Krajewskiego i Kazimierza Piaseckiego (*Kodeks postępowania cywilnego. Tekst, orzecznictwo, piśmiennictwo*, Warszawa 1968 i 1977). W latach 90. ubiegłego wieku ukazały się podobne, dużo obszerniejsze zbiory Jacka Gudowskiego (*Kodeks postępowania cywilnego. Tekst, orzecznictwo, piśmiennictwo*, Warszawa 1998, następnie w formie wymiennokartkowej, Warszawa 1999–2011).

Oddawany teraz w ręce P.T. Czytelników tom jest także takim opracowaniem, wychodzącym naprzeciw oczekiwaniom praktyki, wypełniającym istotną lukę wydawniczą oraz stanowiącym remedium na niedostatki współczesnych publikacji. Wydawnictwo Wolters Kluwer zdecydowało się wydać w formie książkowej oraz elektronicznej moje zbiory bibliograficzne dotyczące kodeksu cywilnego, kodeksu postępowania cywilnego oraz kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, gromadzone od 40 lat, najpierw w formie tradycyjnej, a od 30 lat w formie elektronicznej, obejmujące obecnie – w dziedzinie prawa cywilnego – ok. 70 000 pozycji, w tym ponad 30 000 orzeczeń Sądu Najwyższego oraz grubo ponad 30 000 pozycji piśmiennictwa. Zbiór obejmuje ponad 15 000 orzeczeń i ok. 12 000 pozycji piśmiennictwa dotyczących kodeksu postępowania cywilnego albo wiążących się z nim ściśle lub pośrednio. Pozycje piśmiennicze obejmują okres od 1830 r., a orzeczenia Sądu Najwyższego od 1918 r. – wszystkie znajdują się w pięciu tomach pt. *Kodeks postępowania cywilnego – orzecznictwo, piśmiennictwo*. Całość opatruje znak „GUDI-LEX”, noszony przez moje zbiory od chwili ich powstania.

Obecna edycja – dotycząca kodeksu postępowania cywilnego – stanowi kontynuację rozpoczętego w 2018 r. cyklu „GUDI-LEX”, zainicjowanego opracowaniem orzecznictwa i piśmiennictwa do kodeksu cywilnego (4 tomy, 5 woluminów).

CO TO JEST GUDI-LEX I JAK Z NIEGO KORZYSTAĆ

Orzecznictwo

1. GUDI-LEX zawiera wszystkie orzeczenia Sądu Najwyższego dotyczące kodeksu postępowania cywilnego wydane w okresie od 1918 do 2020 r., drukowane, a więc publikowane „na papierze”, w zbiorach orzecznictwa, czasopismach i innych periodykach, a także we wszelkich opracowaniach wydawanych okazjonalnie lub nieregularnie.

Stosunkowo duży segment zbioru stanowią orzeczenia niepublikowane. Są to orzeczenia najnowsze, które nie doczekały się jeszcze publikacji, albo takie, które nigdy – z różnych powodów – nie zostały w ten sposób upowszechnione. W tej grupie są też orzeczenia uznane za ważne, istotne lub z innych powodów godne druku. Jest to wybór autorski, nieunikniony w czasach, gdy „zalew” orzeczeń ukazujących się w obiegu powszechnym osiągnął już rozmiary, których ogarnąć niepodobna. Należy pamiętać, że Sąd Najwyższy wydaje rocznie tysiące orzeczeń – o różnej wadze jurydycznej i społecznej, także błahych i powtarzających się – zatem ich publikowanie bez ograniczeń jest pozbawione sensu; zamiast dotarcia do poszukiwanej informacji, szczegółowej lub znajdującej względny stopień uogólnienia czytelnicy są przytłoczeni nadmiarem informacji bez jakiegokolwiek nośności merytorycznej. Rozumna i kompetentna selekcja zapobiega niekontrolowanemu rozrostowi publikacji oraz ułatwia rozpoznanie tego, co istotne i ważne.

Sprzyja temu także wyróżnianie przy użyciu stosownego ideogramu poszczególnych orzeczeń według kryteriów:

bardzo ważne – !!!

ważne – !!

warte uwagi – !

Czytelnik, rzucając okiem, rychło wyłowi orzeczenia, którym należy poświęcić szczególną uwagę. I w tym wypadku ta swoista waloryzacja orzeczeń jest dziełem autorskim; wyróżnienie konkretnego orzeczenia nie oznacza jednak, że inne są mniej ważne lub nawet nieważne. Ostateczna kwalifikacja należy do Czytelnika, który zazwyczaj wie, czego poszukuje i co ma dla niego znaczenie.

2. Orzeczenia przypisane są do poszczególnych artykułów kodeksu, przy czym łącznikiem podstawowym jest brzmienie (temat) tezy orzeczenia. Orzeczenia wiążące się ściśle z kilkoma artykułami zostały umieszczone pod każdym z nich; tezy sformułowane w punktach – jeżeli było to możliwe i uzasadnione

– rozdzielono, inne powtórzono we właściwym miejscu. Chroni to Czytelnika przed uciążliwym systemem odsyłaczy tekstowych.

Orzeczenia przypisane do poszczególnych artykułów ułożono w porządku chronologicznym, według daty wydania. W niektórych przypadkach – dla przejrzystości i wygody Czytelnika – w ramach konkretnego artykułu orzeczenia zostały podporządkowane kolejnym paragrafom danego artykułu albo podzielone według kryterium rzeczowego (patrz zestawienie). Orzeczenia dotyczące kwestii ogólnych lub wieloaspektowych ułożono pod pierwszym artykułem właściwego tytułu (działu), ewentualnie w grupie orzeczeń zatytułowanej „ogólne”.

3. Każde orzeczenie jest opatrzone informacją o procesowej formie jego wydania, datą, sygnaturą oraz adresami, pod którymi zostało opublikowane. Adresy dotyczą publikacji tradycyjnych (papierowych) i nie obejmują w zasadzie tylko dzienników lub czasopism o charakterze publicystycznym (prasy codziennej lub tygodniowej). Jeżeli do orzeczenia opublikowano głosę, notkę, notę, omówienie lub komentarz, to fakt ten znajduje szczegółowe zaznaczenie, obejmujące autora oraz miejsce publikacji. W tej grupie informacji ujęte są również wszystkie wypowiedzi zawarte w przeglądach orzecznictwa oraz opracowaniach (artykułach) poświęconych omówieniu danego orzeczenia.

W opisie orzeczeń w zasadzie nie przytacza się pełnych tytułów przeglądów orzecznictwa, niekiedy bardzo rozbudowanych, opisujących m.in. okresy i sądy, których dotyczą. W celu skrócenia i uproszczenia tych tytułów ograniczono się do podanego kursywą określenia „Przegląd orzecznictwa”. Ostatnio coraz częściej nadaje się tytuły także klasycznym glosom; i w tym wypadku pozostano przy określeniu „głosa”.

4. Wiele orzeczeń publikowano, zwłaszcza przed wojną, w różnych czasopiśmiech z niejednakowym brzmieniem tezy. Wynikało to z tego, że tylko stosunkowo nieliczne rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, upowszechniane w zbiorze urzędowym, miały swoją tezę oficjalną, pozostałe natomiast były formułowane przez redaktorów poszczególnych periodyków, według ich uznania i wycucia. Przyjęto zasadę, że orzeczenie publikowane w zbiorze urzędowym zachowuje brzmienie uwidocznione w tym zbiorze, natomiast w innych wypadkach wybór tezy najlepiej oddającej istotę rozstrzygniętego zagadnienia ma charakter autorski.

Tezy zasadniczo zachowują więc brzmienie oryginalne; w wypadkach koniecznych, jeżeli archaizmy językowe były zbyt rażące lub nieczytelne – zarówno leksykalne, jak i syntaktyczne – uwspółcześniano je, zachowując jednak umiar i powściągliwość. Korygowano też oczywiste błędy pisarskie (drukarskie), a także – gdy było to możliwe, a zazwyczaj było – błędy w oznaczeniu orzeczenia, najczęściej dotyczące sygnatury lub daty wydania. W wypadku różnic w przytaczaniu sygnatury orzeczenia (np. pominięcia litery lub cyfry) starano się zachować brzmienie sygnatury podanej w zbiorze urzędowym lub – w danym wypadku – w źródle najbardziej wiarygodnym.

W dążeniu do zachowania oryginalnego brzmienia tezy nie usuwano z tekstu określeń, zwłaszcza techniczno-prawnych, dzisiaj już przestarzałych lub

nieaktualnych. Chodzi o dawne nazwy niektórych instytucji prawnych lub nieistniejące już organy, o uchylone akty prawne, stare oznaczenia artykułów kodeksów itd. W takich sytuacjach ingerencja autora ograniczyła się do umieszczenia w nawiasie kwadratowym określenia (oznaczenia) współczesnego. Niekiedy określenia nieaktualne lub przestarzałe zostały zaznaczone czcionką wyróżniającą (kursywą), kiedy indziej całkiem zbędne fragmenty tezy pominięto z pozostawieniem śladu w postaci wielokropka. W dość licznych przypadkach przedstawiono także krótkie fragmenty uzasadnień orzeczeń; funkcjonują one w zbiorze jako samodzielne tezy albo jako dopełnienie tez oficjalnych.

5. W zbiorze nie uwzględniono kwalifikacji i podziału orzeczeń na „aktualne” i „nieaktualne”, w związku z czym pominięto tylko te, które np. na skutek uchylenia ustawy lub bezpowrotnego zaniku funkcjonującej ongiś instytucji prawnej, często powołanej do życia lub stosowanej incydentalnie, całkowicie utraciły znaczenie. Znajdują się zatem w zbiorze orzeczenia formalnie nieaktualne, tzn. nieodnoszące się do obowiązującego stanu prawnego, jednak np. przez swą ponadczasową doniosłość zachowujące walor historyczny, sięgające swymi skutkami poza czas obowiązywania przepisu albo też unaoczniające sposób rozstrzygania przez najwyższą instancję sądową zagadnień mających charakter uniwersalny. Są także orzeczenia, które utraciły aktualność w tym sensie, że z zajętego w nich stanowiska Sąd Najwyższy się wycofał. Wszystkie te orzeczenia, określane potocznie jako nieaktualne, mają istotną wartość historyczną i poznawczą.

Piśmiennictwo

1. GUDI-LEX zawiera wszystkie pozycje piśmiennictwa prawniczego dotyczące kodeksu postępowania cywilnego opublikowane w okresie 1830–2020 (w tomie IV w okresie 1872–2020). Obejmuje monografie, książki tematyczne, księgi pamiątkowe, dzieła zbiorowe itd., a także artykuły (inne formy) ogłaszane w czasopismach lub innych periodykach prawniczych (np. uczelnianych zeszytach naukowych), ale także w innych publikacjach, niekiedy nieznanych, lokalnych, środowiskowych, efemerycznych lub o niewielkim zasięgu rozpowszechniania. Zbiór obejmuje wyłącznie teksty opublikowane w języku polskim, wydawane w Polsce, a przed 1918 r. – na terenach polskich anektowanych przez zaborcę. W wyjątkowych wypadkach przytoczono pozycje piśmiennicze wydane poza granicami kraju; dotyczy to pozycji opublikowanych w języku polskim w zbiorach wydanych przez zagraniczne ośrodki naukowe, obejmujących dorobek konferencji organizowanych z udziałem przedstawicieli polskich uczelni.

2. Podobnie jak orzeczenia, pozycje piśmiennictwa przypisane są do poszczególnych artykułów kodeksu, przy czym łącznikiem podstawowym jest tytuł publikacji oraz jej dominujący temat. Pozycje piśmiennictwa wiążące się z kilkoma artykułami zostały umieszczone pod każdym z nich, co chroni Czytelnika przed uciążliwym systemem odsyłaczy tekstowych.

Pozycje piśmiennictwa przypisane poszczególnym artykułom kodeksu zostały ułożone w porządku alfabetycznym według nazwisk autorów (w ramach

autorów według brzmienia tytułu), a zapisy bibliograficzne, oprócz nazwiska i imienia oraz tytułu dzieła, wskazują miejsce publikacji – w wypadku czasopism z określeniem tytułu, rocznika, numeru i strony. Jeżeli dana pozycja stanowi część dzieła zbiorowego, jest to wyraźnie zaznaczone, ze wskazaniem redaktora (redaktorów) całości, a także tomu, miejsca i roku wydania oraz strony. W tytułach pozycji starszych, pochodzących z XIX w., w niektórych, nielicznych wypadkach uwspółcześniono archaiczną pisownię tytułu, dostosowując ją do obecnych zasad. Czyniono to jednak tylko wtedy, gdy zapis oryginalny utrudniał zrozumienie albo brzmiał dzisiaj rażąco sztucznie. Ingerencje te nie deformują oryginału, są niewielkie i dotyczą wyłącznie transkrypcji.

3. Wykazy piśmiennictwa nie zawierają żadnych wyróżnień „ważności” dzieła, w wykazach są zatem – obok dzieł o fundamentalnym znaczeniu i mających ponadczasową doniosłość – także teksty drobne, przyczynkarskie lub pozbawione istotnych walorów naukowych lub poznawczych. Jest wiele prac nieznanych, publikowanych w czasopismach „niszowych”, zapoznanych, niewidocznych w bibliografiach lub opracowaniach monograficznych. Wybór i ocena dzieła należą do Czytelnika; każdy szuka czego innego, kieruje się innymi kryteriami i dysponuje innym „aparatem skojarzeniowym”.

4. W wykazach piśmiennictwa pominięto podręczniki, komentarze, zbiory orzecznictwa, wzory pism procesowych oraz bibliografie. Pozycje te – dotyczące prawa cywilnego w całości – są powszechnie znane oraz na stałe obecne w bibliotekach i księgarniach. Pominięto także poradniki, zbiory kasusów, artykuły publicystyczne, opracowania popularyzatorskie, recenzje, doraźne notki polemiczne i przeglądy orzecznictwa; autorów i adresy przeglądów uwzględniono przy orzeczeniach, których dotyczą. To samo dotyczy glos (komentarzy, notek itp.), w związku z czym i w tym wypadku Czytelnik powinien poszukiwać wiadomości o nich przy konkretnych orzeczeniach. Taki sposób prezentacji tych form piśmienniczych jest wystarczający, a sama treść tezy orzeczenia stanowi zazwyczaj dostateczny wyznacznik tematu glosy.

5. Pozycje piśmiennictwa dotyczące kwestii ogólnych lub wieloaspektowych (np. monografie) zostały ulokowane pod pierwszym artykułem właściwego tytułu (działu), ewentualnie w grupie zatytułowanej „ogólne” (patrz zestawienie). Pozycje związane z daną kwestią luźniej Czytelnik znajdzie pod innymi artykułami danego tytułu (działu), ewentualnie w innych miejscach wybranych w drodze „systemowych” skojarzeń lub na podstawie dyktowanych wiedzą i doświadczeniem wskazówek. Czytelnik ma pełną gwarancję, że pod wytypowanym artykułem nie spotka pozycji piśmiennictwa przypisanych tam przypadkowo, błędnie lub pozostających bez żadnego związku z unormowaną w tym artykule kwestią.

**ZESTAWIENIE ARTYKUŁÓW KODEKSU, W KTÓRYCH ZASTOSOWANO
PODZIAŁ MERYTORYCZNY ORZECZNICTWA I PIŚMIENICTWA**

ORZECZNICTWO

ART. 567

Skład majątku wspólnego
Wartość majątku wspólnego
Varia

ART. 626⁸

Kognicja sądu wieczystoksięgowego
Podstawa wpisu

ART. 694¹

Postępowanie rejestrowe – varia

PIŚMIENICTWO

ART. 506

Postępowanie nieprocesowe – ogólnie
Wszczęcie postępowania
Varia

ART. 561

Ogólne
Zezwolenie na zawarcie małżeństwa

ART. 568

Sąd opiekuńczy
Varia

ART. 617

Ogólne
Dowody własności

ART. 669

Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku
Poświadczenie dziedziczenia
Europejskie poświadczenie spadkowe

ART. 694¹

Postępowanie rejestrowe, Krajowy Rejestr Sądowy, rejestry

USTAWA

z dnia 17 listopada 1964 r.

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

(tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1460; zm.: Dz.U. z 2019 r. poz. 1469, poz. 1495, poz. 1649, poz. 1655, poz. 1798, poz. 1802, poz. 1818, poz. 2070, poz. 2128, poz. 2217; z 2020 r. poz. 288, poz. 462, poz. 875, poz. 956, poz. 1017)

CZĘŚĆ PIERWSZA
POSTĘPOWANIE ROZPOZNAWCZE

(...)

KSIĘGA DRUGA
POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE

TYTUŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

Art. 506. [Wszczęcie postępowania nieprocesowego]

Sąd wszczyna postępowanie nieprocesowe na wniosek; w wypadkach wskazanych w ustawie sąd może wszczęć postępowanie także z urzędu.

ORZECZNICTWO	51
PIŚMIENNICTWO	55
Postępowanie nieprocesowe – ogólnie	55
Wszczęcie postępowania	59
Varia	59

ORZECZNICTWO

Przepisy ustawy o postępowaniu cywilnym [kodeksu postępowania cywilnego] nie wzbraniają łączenia w jednym podaniu [piśmie] skargi [wniosku] o przyznanie praw do spadku [o stwierdzenie nabycia spadku] ze skargą [wnioskiem] o podział spadku, o ile skargi [sprawy] należą do właściwości jednego i tegoż samego sądu i ulegają rozpoznaniu jednakowym trybem postępowania.

orzeczenie SN z 3 listopada 1924 r., I C 1198/23, Zb.Urz. 1924, poz. 158

Przy istnieniu przesłanek z art. 202 [191] k.p.c. dopuszczalne jest łączenie w jednym wniosku żądania kilku stwierdzeń praw do spadku [nabycia spadku]. W takim wypadku wpis stały powinien być pobrany od każdego żądania osobno.

orzeczenie SN z 25 maja 1948 r., C.I. 295/48, PiP 1948/9–10, s. 151; PN 1948/9–10, s. 301 z notką B. Dobrzańskiego



Sąd powinien wszczęć postępowanie, jeżeli wniosek został zgłoszony przez kilka osób, z których choćby jedna uprawniona jest do zgłoszenia tego wniosku.

orzeczenie SN z 21 października 1948 r., Po.C. 276/48, PN 1949/3–4, s. 311 i 326

Dniem wszczęcia postępowania nieprocesowego jest dzień, w którym wniosek wszczynający postępowanie wpłynął do sądu lub został nadany pod adresem sądu w polskim urzędzie pocztowym.

orzeczenie SN z 2 lipca 1949 r., Kr.C. 199/49, PN 1949/9–10, s. 352

Postępowanie o ustalenie treści niesporządzonego aktu urodzenia toczy się przed sądem w trybie niespornym [nieprocesowym] i w braku przepisu szczególnego podlega wszczęciu tylko na wniosek osoby zainteresowanej.

orzeczenie SN z 11 stycznia 1957 r., 2 CR 1014/56, RPEiS 1958/3, s. 332

Dopuszczalność zmiany wniosku na pozew wynika z przepisów kodeksu. Według art. 193 § 1 k.p.c. zmiana powództwa jest dopuszczalna, jeżeli nie wpływa na właściwość sądu. Ponieważ przepisy z zakresu postępowania nieprocesowego nie zawierają odpowiedniej normy, postanowienia art. 193 § 1 poprzez normę odsyłającą art. 13 § 2 k.p.c. stosują się „odpowiednio” w postępowaniu nieprocesowym. Przy równorzędności obu trybów oznacza to możliwość zmiany wniosku na pozew, zwłaszcza gdy oba żądania mają za swój przedmiot spór o prawo.

Pomiędzy pierwotnym a następnym żądaniem powinna istnieć więź materialnoprawna i logiczny związek; powinny one mieścić się w granicach tego samego stosunku prawnego.

postanowienie SN z 2 czerwca 1965 r., II CZ 51/65, niepubl.

! Przystąpienie prokuratora do toczącego się postępowania o ubezwłasnowolnienie nie jest jednoznaczne ze złożeniem wniosku przez prokuratora i wobec tego nie sanuje braku legitymacji do wszczęcia postępowania.

Z uzasadnienia:

Uprawnienie do wszczęcia postępowania stanowi materialnoprawną przesłankę poszukiwania ochrony prawnej na drodze sądowej. Prawo materialne bowiem, a nie procedura decyduje o tym, kto może poszukiwać ochrony prawnej. O istnieniu lub braku przesłanek materialnych sąd zawsze rozstrzyga orzeczeniem merytorycznym.

! Wniosek pochodzący od osoby nieuprawnionej do jego zgłoszenia podlega oddaleniu, a nie odrzuceniu.

orzeczenie SN z 7 stycznia 1966 r., I CR 371/65, OSNCP 1966/7–8, poz. 133; OSNPG 1966/10, poz. 44; PiP 1967/12, s. 1068 z glosą J. Jodłowskiego; NP 1967/5, s. 627 i NP 1968/4, s. 617 z omówieniem E. Wengerka, *Przegląd orzecznictwa*; PiP 1968/7, s. 137 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*

Sąd, któremu na podstawie art. 7 ust. 3 dekretu z dnia 13 września 1946 r. – o rozgraniczeniu nieruchomości (Dz.U. Nr 53, poz. 298) sprawa o rozgraniczenie zostaje przekazana, nie jest uprawniony do oceny i kontroli, czy pierwsza faza postępowania rozgraniczeniowego toczyła się bez naruszenia przepisów dekretu. Z chwilą przekazania przez organ do spraw geodezji sądowi powiatowemu [rejonowemu] sprawy o rozgraniczenie, postępowanie zaczyna się więc toczyć na nowo. Toteż wnioskodawcą w rozumieniu art. 506 k.p.c. jest ten, kto swoim zachowaniem, zwłaszcza – niedopuszczeniem do zawarcia ugody przed geodetą – spowodował, że powołanym do rozpoznania sprawy o rozgraniczenie stał się sąd powiatowy.

postanowienie SN z 19 lutego 1971 r., III CRN 470/70, RPEiS 1971/4, s. 255

!! W wypadku gdy sprawa o rozgraniczenie została wszczęta przed organem administracyjnym na wniosek osoby zainteresowanej, osoba ta pozostaje nadal wnioskodawcą w postępowaniu przed sądem.

uchwała SN z 18 lutego 1983 r., III CZP 2/83, OSNCP 1983/10, poz. 152; OSNPG 1983/11, poz. 39; NP 1985/6, s. 100 z glosą A. Irli

Z wnioskiem o podział uzupełniający [majątku wspólnego] mogą wystąpić również spadkobiercy jednego z byłych małżonków, gdy zachodzi potrzeba przeprowadzenia prócz postępowania o podział majątku wspólnego także postępowania o dział spadku po zmarłym, byłym małżonku – oba te postępowania mogą być połączone.

postanowienie SN z 14 lipca 1983 r., IV CR 282/83, niepubl.

Przepisy kodeksu postępowania cywilnego nie wyłączają możliwości objęcia jednym wnioskiem żądania działu spadku i zniesienia współwłasności z żądaniem rozstrzygnięcia, której z osób bliskich byłego członka spółdzielni mieszkaniowej służy przewidziane w art. 221 prawa spółdzielczego o przyjęcie do spółdzielni i o przydział lokalu. Możliwość taka występuje, gdy osoby bliskie ubiegające się o spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu należą do osób roszcujących sobie prawo do spadku (przedmiotu współwłasności), gdy sąd jest właściwy dla każdego z tych żądań i gdy prezes sądu wyda zarządzenie o rozpoznaniu sprawy w składzie jednego sędziego bez udziału ławników.

postanowienie SN z 7 grudnia 1990 r., III CRN 408/90, OSP 1991/9, poz. 228; PS 1992/4, s. 90 z omówieniem J. Gudowskiego, *Przegląd orzecznictwa*



W postępowaniu nieprocesowym stan sprawy w toku następuje z chwilą doręczenia wniosku uczestnikom postępowania, a gdy jedynym uczestnikiem jest wnioskodawca lub gdy postępowanie wszczęto z urzędu – z chwilą podjęcia przez sąd pierwszej czynności przygotowawczej zmierzającej do rozstrzygnięcia sprawy (art. 192 pkt 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z uzasadnienia:

Wniesienie wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego wywołuje, z pominięciem nieistotnych odrębności, te same skutki procesowe, co wniesienie pozwu. Wpływ wniosku waży więc na ocenie właściwości sądu oraz jurysdykcji krajowej (art. 15 § 1 i art. 1097 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.), jak też pociąga za sobą podjęcie przez przewodniczącego czynności polegających na zbadaniu, czy wniosek spełnia wymogi formalne, czy został należycie opłacony oraz czy nie zachodzi brak którejkolwiek z przesłanek procesowych.

postanowienie SN z 26 marca 1992 r., I CRN 19/92, Inf.Pr. 1990/7–12, poz. 38; PS 1994/9, s. 72 z omówieniem J. Gudowskiego, *Przegląd orzecznictwa*

Rozpoznanie sprawy, wszczętej na skutek wniosku o ponowne stwierdzenie nabycia spadku jako sprawy o zmianę poprzednio wydanego postanowienia, wymaga zmiany zawartego w nim żądania, nie jest więc możliwe odmienne potraktowanie takiego wniosku przez sąd z urzędu.

postanowienie SN z 6 września 1994 r., III CRN 36/93, OSNC 1995/1, poz. 20; PS 1998/4, s. 89 z omówieniem J. Gudowskiego, *Przegląd orzecznictwa*

Zgłoszenie w jednym wniosku żądań stwierdzenia nabycia spadku i jego działu, a także zniesienia współwłasności, stanowi kumulację roszczeń dopuszczalną na gruncie postępowania nieprocesowego na podstawie art. 191 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. (por. także art. 681 i 689 k.p.c.). Dział spadku (i związane z nim zniesienie współwłasności) może jednak nastąpić dopiero po

uprawomocnieniu się orzeczenia o stwierdzeniu jego nabycia (art. 521 § 1 k.p.c. oraz art. 1025 § 2 k.c.).

postanowienie SN z 24 października 1995 r., II CRN 133/95, niepubl.

Złożenie ponownego wniosku o wszczęcie tego samego postępowania nieprocesowego jest niedopuszczalne – nie dopiero z chwilą podjęcia przez sąd czynności przygotowawczych do rozpoznania sprawy, a tym bardziej z chwilą doręczenia odpisu wniosku ewentualnym uczestnikom postępowania – ale już z chwilą złożenia pierwotnego wniosku w tym samym przedmiocie.

z uzasadnienia postanowienia SN z 6 września 1996 r., III CKU 1/96, OSNC 1997/1, poz. 10; BSN 1996/10, s. 13; OSP 1997/1, poz. 11; R.Pr. 1997/3, s. 77; Pal. 1997/1–2, s. 219 z omówieniem Z. Strusa, *Przegląd orzecznictwa*

Pod rządem art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz.U. Nr 30, poz. 163 ze zm.) zachował aktualność pogląd, iż w wypadku gdy sprawa o rozgraniczenie została wszczęta przed organem administracyjnym na wniosek osoby zainteresowanej, osoba ta pozostaje nadal wnioskodawcą w postępowaniu przed sądem.

postanowienie SN z 6 marca 1998 r., III CKU 112/97, OSNC 1998/10, poz. 169; R.Pr. 1998/6, s. 89; BSN 1998/7, s. 10

Wzięcie udziału w postępowaniu wieczystoksięgowym przez nowych uczestników, zgłaszających własne wnioski i twierdzenia, usuwa ewentualną przeszkodę w uwzględnieniu wniosku pierwotnego wnioskodawcy, a tym samym uzasadnia kontynuowanie postępowania i merytoryczne rozpoznanie sprawy.

postanowienie SN z 23 września 1998 r., II CKN 720/97, niepubl.

Do złożenia wniosku przewidzianego w art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (jedn. tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zm.) o zmianę rodzaju orzeczonego zakładu leczenia odwykowego uprawniony jest także prokurator (art. 7 k.p.c.).

postanowienie SN z 9 października 2009 r., IV CSK 210/09, OSNC 2010/4, poz. 59; BSN 2010/1, s. 13; PS 2011/5, s. 116 z głosem A. Jaworskiego

Domeną postępowania nieprocesowego jest załatwianie spraw, w których liczba zainteresowanych jest (może być) różna, a ich interesy są zbieżne lub sprzeczne, a niejednokrotnie przenikają się i krzyżują. Cechą postępowania nieprocesowego jest także to, że częściej niż proces ma ono charakter prewencyjny (ochronny) oraz że znacznie mocniej akcentowany jest w nim interes publiczny; niejednokrotnie zresztą podłożem spraw nieprocesowych są przepisy prawa publicznego oraz uprawnienia i obowiązki wynikające z tego prawa. Postępowanie nieprocesowe wyróżnia się także tym, że częściej niż w procesie zapadają w nim orzeczenia konstytutywne, tj. tworzące albo kształtujące stosunki prawne dotyczące wielu różnych podmiotów.

z uzasadnienia uchwały składu 7 sędziów SN – zasady prawnej – z 20 kwietnia 2010 r., III CZP 112/09, OSNC 2010/7–8, poz. 98; BSN 2010/4, s. 9; IC 2010/5, s. 4; Rej. 2010/5, s. 146; Rej. 2010/9, s. 151; MoP 2010/21, s. 1180; LEX nr 570265 z głosem M. Kozłowskiego; Pal. 2011/1–2, s. 166 z omówieniem E. Stawickiej, *Czy możliwe jest stawianie zarzutu nieważności postępowania*

nieprocesowego, jeżeli osoba zainteresowana nie wzięła w nim udziału, gdy sprawa toczyła się w pierwszej instancji?; Forum Praw. 2010/1, s. 110 z omówieniem M. Stanika, *Przegląd orzecznictwa*; PiP 2014/3, s. 44 z omówieniem J. Jagiely, *Skutki niewzięcia przez zainteresowanego udziału w postępowaniu nieprocesowym*

Sprawa o rozgraniczenie nieruchomości nie może być wszczęta z urzędu.
postanowienie SN z 17 września 2010 r., II CZ 63/10, niepubl.



W sprawie o zmianę ubezwłasnowolnienia całkowitego na częściowe (art. 559 § 2 k.p.c.) sąd orzeka wyłącznie na wniosek.

postanowienie SN z 26 stycznia 2012 r., III CSK 169/11, OSNC 2012/7–8, poz. 97; BSN 2012/3, s. 14; Rej. 2012/4, s. 168; MoP 2012/16, s. 869; PPC 2014/2, s. 263 z omówieniem K. Markiewicza, *Czy sąd jest związany wnioskiem co do zakresu (rodzaju) ubezwłasnowolnienia?*



W razie przekazania sądowi sprawy o rozgraniczenie nieruchomości wszczętej na wniosek (art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne, jedn. tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 193, poz. 1287 ze zm.), wnioskodawcą w postępowaniu sądowym pozostaje osoba, która złożyła wniosek o przeprowadzenie rozgraniczenia.

uchwała składu 7 sędziów SN z 30 października 2014 r., III CZP 48/14, OSNC 2015/3, poz. 27; BSN 2014/10, s. 7; IC 2014/11, s. 5; NPN 2014/4, s. 99; Pal. 2015/1–2, s. 172 z omówieniem M. Strus-Wołos, *Przegląd orzecznictwa*; Pal. 2015/11–12, s. 179 z omówieniem E. Stawickiej, *Czy osoba będąca inicjatorem postępowania, w którym na etapie administracyjnym wydano decyzję o rozgraniczeniu, ma status wnioskodawcy w postępowaniu przed sądem powszechnym również wtedy, gdy to nie ona, lecz inny uczestnik procedury rozgraniczeniowej zażądał przekazania sprawy sądowi*; PiP 2017/10, s. 51 z omówieniem E. Gapskiej, *Cywilnoprosocowe skutki przekazania sądowi do rozpoznania sprawy o rozgraniczenie nieruchomości (uwagi na tle uchwały SN z 30.10.2014 r.)*

PIŚMIENICTWO

Postępowanie nieprocesowe – ogólnie

Allerhand Maurycy, *Na marginesie orzeczeń Sądu Najwyższego. Konflikt między postępowaniem procesowym a niespornym*, PPC 1939/1–2, s. 43

Dobrzański Bronisław, *Scalenie postępowania spornego z niespornym w projekcie kodeksu postępowania cywilnego*, PiP 1960/7, s. 41

Fenichel Zygmunt, *Stosunek postępowania niespornego do spornego*, PS 1933/2, s. 37

Fenichel Zygmunt, *Uwagi o projekcie księgi drugiej kodeksu postępowania niespornego (postępowanie spadkowe)*, PPC 1939/5–6, s. 156; PPC 1939/7–8, s. 212; PPC 1939/9–10, s. 268

Fenichel Zygmunt, *Uwagi o projekcie księgi pierwszej kodeksu postępowania niespornego*, PPC 1936/20–21, s. 634; PPC 1936/22–23, s. 695

Gil Piotr, *Zasada kontrydiktoryjności w postępowaniu nieprocesowym – wybrane zagadnienia (w:) Zasady postępowań sądowych w perspektywie ostatnich nowelizacji*, red. D. Gil, E. Kruk, Lublin 2016, s. 159

Goldberger Stanisław, *Na marginesie art. 10 projektu kodeksu postępowania niespornego*, Gł.Adw. 1937/5, s. 163

- Harla Andrzej Grzegorz, *Układ części ogólnej postępowania nieprocesowego* (w:) *Z zagadnień prawa procesowego cywilnego. Zbiór rozpraw dedykowanych pamięci Profesor Marii Jędrzejewskiej*, SI 2018/75, s. 93
- Hroboni Jan, *Analiza projektu księgi pierwszej kodeksu postępowania niespornego*, PPC 1937/1–2, s. 38; 1937/3–4, s. 100; PPC 1937/5–6, s. 164
- Hroboni Jan, *Rozgraniczenie postępowania niespornego i spornego*, PPC 1934/6, s. 176
- Jędrzejewska Maria, *Ogólne zagadnienia postępowania nieprocesowego w świetle praktyki sądowej i doktryny* (w:) *Funkcjonowanie k.p.c. w praktyce. Materiały na konferencję naukową Warszawa–Popowo, październik 1984 r.*, ZN IBPS 1987/25, s. 97
- Kołąkowski Krzysztof, *Stosunek postępowania procesowego do nieprocesowego*, Ławnik Ludowy 1966/1, s. 8
- Korzan Kazimierz, *Naczelnne zasady wymiaru sprawiedliwości i naczelnne zasady postępowania nieprocesowego*, Rej. 2004/7, s. 9
- Korzan Kazimierz, *Postępowanie nieprocesowe (część ogólna i część szczegółowa)*, Katowice 1983; Warszawa 1987
- Korzan Kazimierz, *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 2010
- Korzan Kazimierz, *Postępowanie nieprocesowe w systemie postępowania cywilnego*, cz. 1 i 2, Rej. 2004/8, s. 24; Rej. 2004/9, s. 20
- Korzan Kazimierz, *Teoretyczne podstawy wyodrębniania postępowania nieprocesowego z sądowego postępowania cywilnego* (w:) *Zbiór rozpraw z zakresu postępowania cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci prof. Włodzimierza Berutowicza*, Acta UW r 1990/170, s. 89
- Krajewski Jan, *Postępowanie nieprocesowe*, Toruń 1973
- Krajewski Jan, *Postępowanie nieprocesowe – przepisy ogólne (art. 506–525 k.p.c.)*, Katowice 1965
- Krajewski Jan, *Stosunek procesu do postępowania nieprocesowego*, ZN UMK 1967/7, s. 19
- L.L., *Za i przeciw cywilnej procedurze spornej*, GSW 1939/6, s. 76
- Lisiewski Marian, *Scalenie postępowania spornego i niespornego*, ZN UŁ 1959/14, s. 103
- Lubiński Kazimierz, *Istota i charakter prawny działalności sądu w postępowaniu nieprocesowym*, Toruń 1985
- Lubiński Kazimierz, *Jurysdykcja nieprocesowa w prawie rzymskim a współczesne postępowanie nieprocesowe* (w:) *Honeste Vivere... Księga pamiątkowa ku czci Profesora Władysława Bojarskiego*, red. E. Gajda, A. Sokala, Toruń 2001, s. 119
- Lubiński Kazimierz, *Kilka uwag o rozgraniczeniu postępowania nieprocesowego od procesu cywilnego na marginesie sprawozdania z Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego we Wrocławiu, 18–20 września 2015 r.*, PPE 2017/1, s. 9
- Lubiński Kazimierz, *Komparatystyka prawa a unifikacja i kodyfikacja polskiego prawa procesowego cywilnego w okresie międzywojennym* (w:) *Prawo obce w doktrynie prawa*

- polskiego. *Polska komparatystyka prawa*, red. A. Wudarski, Warszawa–Frankfurt nad Odrą 2016, s. 347
- Lubiński Kazimierz, *Sposoby regulacji prawnej postępowania nieprocesowego w wybranych europejskich systemach postępowania cywilnego* (w:) *Sine ira et studio. Księga jubileuszowa dedykowana Sędziemu Jackowi Gudowskiemu*, red. T. Ereciński, P. Grzegorzczak, K. Weitz, Warszawa 2016, s. 271
- Lubiński Kazimierz, *Teoretyczne a legislacyjne podstawy przekazywania spraw do procesu i postępowania nieprocesowego w nowym Kodeksie postępowania cywilnego* (w:) *Kodeks postępowania cywilnego z perspektywy pięćdziesięciolecia jego obowiązywania. Doświadczenia i perspektywy*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Ł. Błaszczak, Sopot 2016, s. 21
- Lubiński Kazimierz, *Uwagi o terminie „postępowanie nieprocesowe”*, PiP 1986/2, s. 79
- Markiewicz Krystian, *Postępowanie nieprocesowe w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego* (w:) *Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a kodeks postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego, Serock k. Warszawy, 24–26 września 2009 r.*, red. T. Ereciński, K. Weitz, Warszawa 2010, s. 501
- Miączyński Andrzej, *Ochrona praw jednostki w postępowaniu nieprocesowym*, ZN UJ. Prace Prawnicze 1979/85, s. 37
- Miączyński Andrzej, *Specyfika postępowania nieprocesowego* (w:) *Proces i prawo. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Jerzego Jodłowskiego*, red. E. Łętowska, Ossolineum 1989, s. 403
- Misztal-Konecka Joanna, *O obowiązywaniu zasady kontradyktoryjności w postępowaniu nieprocesowym: przyczynek do dyskusji*, ZP UKSW 2016/16.3, s. 137
- Mokry Józef, *Kryteria rozgraniczenia trybów postępowania cywilnego w sprawach z zakresu prawa spadkowego*, Acta UWr 1990/186, s. 229
- Mucha Joanna, *Interes publiczny w procesie cywilnym*, St.Pr.Publ. 2013/1, s. 53
- Niewodniczański Jan, *O wyrokach sądowych, zapadających bez powództwa cywilnego, połączonych z interesem rządu, skarbu i instytucji społecznych*, GSW 1920/36, s. 283; GSW 1920/38, s. 298
- Pastuszka Antoni, *Ograniczenie jurysdykcji niespornej od jurysdykcji spornej w polskim procesie cywilnym*, Roczniki Nauk Społecznych. Prawo – Ekonomia – Socjologia, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 1949/1, s. 121
- Piechnik Edmund, *Postępowanie niesporne i formularze do niego*, Kraków 1914
- Piekarski Mieczysław, *Stosunek postępowania spornego do niespornego*, PN 1949/3–4, s. 269
- Pietrzykowski Janusz, *Postępowanie nieprocesowe w sprawach o charakterze majątkowym* (art. 606–694 k.p.c.), Katowice 1965
- Policzkiewicz Jan, *Postępowanie nieprocesowe w sprawach o charakterze niemajątkowym*, Katowice 1965

- Policzkiewicz Jan, Siedlecki Władysław, Wengerek Edmund, *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 1973
- Rowiński Tadeusz, *Interes prawny w procesie cywilnym i w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971
- Rylski Piotr, *Ochrona interesu publicznego w postępowaniu cywilnym – przyczyny, przejawy, skuteczność* (w:) *Interes publiczny a interes prywatny w prawie*. XIII Konferencja Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego 24 lutego 2012 roku, red. T. Giaro, Warszawa 2012, s. 69
- Rylski Piotr, *O większą autonomię postępowania nieprocesowego (uwagi na tle wybranego orzecznictwa Sądu Najwyższego)* (w:) *Sine ira et studio. Księga jubileuszowa dedykowana Sędziemu Jackowi Gudowskiemu*, red. T. Ereciński, P. Grzegorzczak, K. Weitz, Warszawa 2016, s. 507
- Sarbiński Rafał M., *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym do postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego w przedmiocie zatwierdzenia tabel wynagrodzeń organizacji zbiorowego zarządzania* (w:) *Spory o własność intelektualną. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorom Januszowi Barcie i Ryszardowi Markiewiczowi*, red. A. Matlak, S. Stanisławska-Kloc, Warszawa 2013, s. 961
- Sawczuk Mieczysław, *O celach i funkcjach postępowania cywilnego procesowego i nieprocesowego (niespornego)* (w:) *Symbolae Vitoldo Broniewicz dedicatae. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Broniewicza*, red. A. Marciniak, Łódź 1998, s. 313
- Siedlecki Władysław, *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 1988
- Siedlecki Władysław, *Postępowanie nieprocesowe. Zagadnienia ogólne* (w:) *System prawa procesowego cywilnego*, red. W. Berutowicz, t. 2, *Postępowanie rozpoznawcze przed sądami pierwszej instancji*, red. Z. Resich, Ossolineum 1987, s. 631
- Siedlecki Władysław, *Stosunek postępowania spornego do niespornego*, PiP 1949/2, s. 26
- Sychowicz Marek, *Podstawy przekazania spraw cywilnych do trybu nieprocesowego*, NP 1969/10, s. 1522
- Świderska Anna, *Zasada kontradiktoryjności w postępowaniu nieprocesowym (na gruncie kodeksu postępowania cywilnego)*, ZP UKSW (Filia w Białymstoku) 1992/2, s. 395
- Tałasiewicz Julian, *O postępowaniu w sprawach niespornych w zastosowaniu dla Galicji*, Kraków 1899
- Tkaczuk Marek, *Obrona interesu publicznego w postępowaniu niespornym w powojennej Polsce do 1965 roku* (w:) *Społeczeństwo a władza. Ustrój, prawo, idee. Materiały konferencyjne* (Kliczków, 18–21 września 2008 r.), red. J. Przygodzki, M.J. Ptak, Wrocław 2010, s. 899
- Turek Jan, *Czynności w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 2013
- Walasik Marcin, *Integracja postępowania zabezpieczającego z postępowaniem nieprocesowym* (w:) *Ars in vita. Ars in iure. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Jankowskiemu*, red. A. Barańska, S. Cieślak, Warszawa 2018, s. 571

Walasik Marcin, Markiewicz Krystian, *Założenia wstępne dotyczące przepisów o postępowaniu nieprocesowym w nowym kodeksie postępowania cywilnego przyjęte przez zespół problemowy Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego do spraw postępowania cywilnego*, PS 2012/9, s. 101

Wilczyńska Aleksandra, *Interes prawny i jego granice w postępowaniu cywilnym*, Pal. 2010/9–10, s. 31

Wszczęcie postępowania

Flejszar Radosław, *Zasada dyspozycyjności w postępowaniu nieprocesowym* (w:) *Honeste procedere. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Kazimierzowi Lubińskiemu*, red. A. Laskowska-Hulisz, J. May, M. Mrówczyński, Warszawa 2017, s. 138

Siedlecki Władysław, *Postępowanie nieprocesowe. Wniosek o wszczęcie postępowania. Skutki wszczęcia postępowania* (w:) *System prawa procesowego cywilnego*, red. W. Berutowicz, t. 2, *Postępowanie rozpoznawcze przed sądami pierwszej instancji*, red. Z. Resich, Ossolineum 1987, s. 635

Turek Anna, Turek Jan, *Wszczęcie postępowania nieprocesowego*, MoP 2013/6, s. 287

Varia

Gapska Edyta, *Cywilnoprocesowe skutki przekazania sądowi do rozpoznania sprawy o rozgraniczenie nieruchomości (uwagi na tle uchwały SN z 30.10.2014 r.)*, PiP 2017/10, s. 51

Górowski Jan, *Właściwość sądu i tryb postępowania w sprawach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego* (w:) *Czy potrzebna jest w Polsce zmiana prawa rodzinnego i opiekuńczego. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej w dniach 21 i 22 września 1995 r. w Katowicach*, red. B. Czech, Katowice 1997, s. 565

Klecha Paweł, *Postępowanie sądowe w ustawach wyborczych (Zagadnienia wybrane)*, PiP 2006/8, s. 75

Korzan Kazimierz, *Postępowanie nieprocesowe przed sądem pierwszej instancji*, Rej. 2004/10, s. 9

Korzan Kazimierz, *Problemy dotyczące przymusowego leczenia alkoholików i narkomanów oraz odnoszące się do spraw z zakresu ochrony zdrowia psychicznego*, Rej. 2005/6, s. 9

Korzan Kazimierz, *Skutki naruszenia jurysdykcji krajowej, właściwości sądu oraz trybu postępowania nieprocesowego*, Rej. 2004/12, s. 9

Łoboz Małgorzata, *Postępowanie o rozgraniczenie nieruchomości. Aspekty praktyczne*, PS 2012/1, s. 18

Łochowski Marcin, *Postępowanie przed sądem w sprawach dotyczących zastawu rejestrowego*, PPH 1998/7, s. 7

Mrówczyński Marek, *Postępowanie nieprocesowe w sprawach zakazu prowadzenia działalności gospodarczej*, Warszawa 2012

Sadowska Justyna, *Wniosek wszczynający postępowanie w przedmiocie wyrażenia zgody przez sąd opiekuńczy na pobranie szpiku lub komórek krwiotwórczych krwi obwodowej od małoletniego*, SZN 2016/31, s. 83

Sarbiński Rafał M., *Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym do postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego w przedmiocie zatwierdzenia tabel wynagrodzeń organizacji zbiorowego zarządzania (w.): Spory o własność intelektualną. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorom Januszowi Barcie i Ryszardowi Markiewiczowi*, red. A. Matlak, S. Stanisławska-Kloc, Warszawa 2013, s. 961

Siedlecki Władysław, *Postępowanie w sprawach z zakresu akt stanu cywilnego (w.): System prawa procesowego cywilnego*, red. W. Berutowicz, t. 2, *Postępowanie rozpoznawcze przed sądami pierwszej instancji*, red. Z. Resich, Ossolineum 1987, s. 679

Zużewicz-Wiewiórowska Iwona, *Postępowanie nieprocesowe w sprawach o ustanowienie i podział funduszu ograniczenia odpowiedzialności za roszczenia morskie*, Prawo Morskie 2019/1, s. 37

Art. 507. [Właściwość rzeczowa]

Sprawy należące do postępowania nieprocesowego rozpoznają sądy rejonowe, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

ORZECZNICTWO

1. W postępowaniu niespornym [nieprocesowym] z mocy art. 11 § 1 k.p.n. [art. 507 i 508 k.p.c.] kwestia właściwości sądu, zarówno rzeczowej, jak i miejscowej, ulega rozpoznaniu z urzędu w każdym stanie sprawy w toku całego postępowania, a więc również w instancji kasacyjnej, przy czym sąd wyższej instancji powinien brać pod uwagę nie tylko swoją właściwość, lecz również właściwość sądów niższych instancji.

2. Dopuszczalność łącznego rozpoznania w jednym postępowaniu kilku wniosków o stwierdzenie praw do spadku oceniać należy na zasadach ogólnych, tj. na podstawie art. 69 pkt 2 [72 § 1 pkt 2] i art. 208 [191] k.p.c. w związku z art. 4 k.p.n. [art. 13 § 2 k.p.c.]. W świetle tych przepisów dopuszczalność połączenia w jednym postępowaniu kilku wniosków o stwierdzenie praw do kilku spadków jest uzależniona od tego, czy właściwość sądu uzasadniona jest dla każdego wniosku z osobna.

orzeczenie SN z 19 października 1949 r., Wa.C. 4/49, OSN 1951/1, poz. 3; DPP 1950/7, s. 55; PN 1950/7–8, s. 126 z notką B. Dobrzańskiego

Przepis art. 752 k.p.c. jest przepisem szczególnym w stosunku do przepisów art. 507 i 692 k.p.c. (...) W konsekwencji orzekanie w trybie art. 752 k.p.c. (...) nie należy do sądów rejonowych, działających w trybie postępowania nieprocesowego, lecz należy do tego sądu, który orzeka o zabezpieczeniu w trybie, w jakim

rozpoznawana jest sama sprawa, w której okazało się konieczne orzeczenie o zabezpieczeniu.

postanowienie SN z 13 sierpnia 1976 r., IV PZ 32/76, OSNCP 1977/3, poz. 57

Rozstrzygnięcie o tym, która spośród kilku zgłaszających się osób uprawnionych zachowała roszczenie o przyjęcie do spółdzielni i o przydział lokalu pozostałego po byłym członku (art. 221 § 1 prawa spółdzielczego), należy do właściwości sądu rejonowego orzekającego w postępowaniu nieprocesowym (art. 13 § 1 k.p.c. w związku z art. 221 § 3 prawa spółdzielczego).

uchwała SN z 20 czerwca 1984 r., III CZP 25/84, OSNCP 1985/1, poz. 10; POiPPS 1984, poz. 40 z komentarzem M. Wrzolek-Romańczuk; POiPPS 1985, poz. 44 z komentarzem M.W.-R.; Probl.Praw. 1990/6, s. 28 z omówieniem K. Krzekotowskiej, *Przegląd orzecznictwa*

PIŚMIENNICTWO

Rzewuski Maciej, *Uwagi o właściwości rzeczowej sądu w sprawach o podział majątku wspólnego małżonków (w:) Procedury w sprawach małżeńskich i rodzinnych. Teoria i praktyka*, red. J. Krzywkowska, R. Sztychmiller, Olsztyn 2016, s. 235

Świtaj Karol, *Przekazanie sprawy według właściwości w postępowaniu nieprocesowym*, ZN WSM 2008/7, s. 55

Art. 508. [Właściwość miejscowa]

§ 1. Jeżeli właściwość miejscowa nie jest oznaczona w przepisie szczególnym, wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania wnioskodawcy, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jego pobytu. Do postępowania z urzędu właściwy jest sąd miejsca, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie będące podstawą wszczęcia postępowania. W braku wskazanych wyżej podstaw właściwy będzie sąd dla m.st. Warszawy.

§ 2. W wypadku gdy sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności albo gdy wymagają tego względy celowości, sąd nad nim przełożony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd do rozpoznania sprawy w całości lub w części.

§ 3. Wyznaczenie następuje z urzędu albo na przedstawienie sądu właściwego, albo też na wniosek właściwego organu lub osoby zainteresowanej, po wysłuchaniu w razie potrzeby innych osób zainteresowanych.

§ 4. Przepisu art. 48¹ nie stosuje się w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu wieczystoksięgowym i postępowaniu rejestrowym, a także w sprawach z zakresu prawa spadkowego, z wyjątkiem spraw o stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego oraz o dział spadku.

ORZECZNICTWO



W postępowaniu niespornym [nieprocesowym] art. 50 [45] k.p.c. nie ma zastosowania, lecz stosuje się przepis art. 7 k.p.n. [art. 508 k.p.c.].

orzeczenie SN z 7–14 maja 1947 r., C.I. 687/47, OPSN, poz. 154, s. 308

1. W postępowaniu niespornym [nieprocesowym] z mocy art. 11 § 1 k.p.n. [art. 507 i 508 k.p.c.] kwestia właściwości sądu, zarówno rzeczowej, jak i miejscowej, ulega rozpoznaniu z urzędu w każdym stanie sprawy w toku całego postępowania, a więc również w instancji kasacyjnej, przy czym sąd wyższej instancji powinien brać pod uwagę nie tylko swoją właściwość, lecz również właściwość sądów niższych instancji.

2. Dopuszczalność łącznego rozpoznania w jednym postępowaniu kilku wniosków o stwierdzenie praw do spadku oceniać należy na zasadach ogólnych, tj. na podstawie art. 69 pkt 2 [72 § 1 pkt 2] i art. 208 [191] k.p.c. w związku z art. 4 k.p.n. [art. 13 § 2 k.p.c.]. W świetle tych przepisów dopuszczalność połączenia w jednym postępowaniu kilku wniosków o stwierdzenie praw do kilku spadków jest uzależniona od tego, czy właściwość sądu uzasadniona jest dla każdego wniosku z osobna.

orzeczenie SN z 19 października 1949 r., Wa.C. 4/49, OSN 1951/1, poz. 3; DPP 1950/7, s. 55; PN 1950/7–8, s. 126 z notką B. Dobrzańskiego

! Przekazanie sprawy przez sąd rewizyjny [drugiej instancji] właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu w dalszym postępowaniu trybu przewidzianego w art. 508 § 2 k.p.c. o przekazaniu sprawy innemu sądowi.

Postanowienia sądu wojewódzkiego [okręgowego] zapadłe w trybie art. 9 k.p.n. [art. 508 § 2 k.p.c.] nie podlegają zaskarżeniu do Sądu Najwyższego.

orzeczenie SN z 16 czerwca 1955 r., 1 CZ 78/55, OSN 1957/3, poz. 69

Artykuł 45 k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu nieprocesowym. W myśl art. 7 k.p.n. [art. 508 § 1 k.p.c.], jeśli w sprawie należącej do postępowania nieprocesowego nie występują przewidziane w przepisach szczególnych lub w art. 7 k.p.n. [art. 508 § 1 k.p.c.] podstawy właściwości miejscowej, właściwy jest sąd dla m.st. Warszawy.

orzeczenie SN z 20 września 1958 r., 4 CO 21/58, RPEiS 1959/4, s. 268

Na postanowienie sądu wojewódzkiego [okręgowego] wyznaczające do rozpoznania sprawy „inny skład” zamiast właściwego (art. 508 § 2 k.p.c.) przysługuje zażalenie.

postanowienie SN z 20 grudnia 1969 r., I CZ 120/69, OSNCP 1970/10, poz. 185; PUG 1970/9, s. 240; OSPiKA 1971/7–8, poz. 141 z glosą M. Sychowicza; PiP 1971/7, s. 132 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*

! Sąd przełożony może na podstawie art. 508 § 2 k.p.c. zamiast sądu właściwego wyznaczyć do rozpoznania sprawy ze względu na celowość również inny równorzędny sąd nie podlegający mu instancyjnie.

postanowienie SN z 15 czerwca 1970 r., I CZ 60/70, OSNCP 1971/1, poz. 17; PiP 1972/2, s. 98 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*

!! Sądem przełożonym nad sądem powiatowym [rejonowym] jest w rozumieniu przepisów art. 44, 52 § 1 i art. 508 § 1 k.p.c. sąd wojewódzki [okręgowy] działający jako sąd pierwszej instancji.

uchwała składu 7 sędziów SN – zasada prawna – z 21 lutego 1972 r., III CZP 76/71, OSNCP 1972/9, poz. 152; OSNPG 1972/9–10, poz. 56; RPEiS 1972/3, s. 303; PiP 1973/3, s. 166 z glosą T. Rowińskiego; NP 1973/10, s. 1481 i NP 1974/7–8, s. 1048 z omówieniem E. Wengerka, *Przegląd orzecznictwa*; PiP 1973/11, s. 118 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*

Na postanowienie sądu wojewódzkiego [okręgowego] wyznaczające do rozpoznania sprawy „inny sąd” zamiast właściwego (art. 508 § 2 k.p.c.) nie przysługuje zażalenie.

postanowienie SN z 29 lutego 1972 r., I CZ 217/71, OSNCP 1972/9, poz. 165; RPEiS 1972/4, s. 251

Podstawę prawną orzeczenia w przedmiocie wyznaczenia innego sądu do rozpoznania sprawy stanowi przepis art. 44 k.p.c. Zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie poglądem przepis art. 44 k.p.c. (podobnie jak art. 508 § 2 k.p.c.) nie ma charakteru normy procesowej, a jest normą o charakterze ustrojowym. Oznacza to, że decyzja sądu przełożonego o wyznaczeniu innego sądu do rozpoznania sprawy nie jest faktem procesowym, lecz aktem w charakterze organizacyjno-administracyjnym (zob. uchwałę SN z dnia 21 lutego 1972 r., III CZP 76/71, OSNCP 1972/9, poz. 152). Nie można utożsamiać tej decyzji z czynnością procesową, jaką jest „przekazanie sprawy” w rozumieniu art. 394 § 1 pkt 1 k.p.c., gdy sąd stwierdzi swą niewłaściwość (art. 200 k.p.c.). Postanowienie o wyznaczeniu sądu nie kończy postępowania w sprawie, możliwości zaskarżenia takiego orzeczenia nie przewiduje też przepis szczególny (art. 394 § 1 k.p.c.).

postanowienie SN z 25 lipca 1984 r., I CZ 84/84, niepubl.

Nie przysługuje zażalenie na postanowienie sądu przełożonego oddalającego wniosek o wyznaczenie na podstawie art. 508 § 2 k.p.c. innego sądu do rozpoznania sprawy.

z uzasadnienia postanowienie SN z 6 listopada 1986 r., I CZ 132/86, OSNCP 1988/2–3, poz. 39

Do rozpoznania wniosku o rejestrację regionalnej jednostki organizacyjnej stowarzyszenia, posiadającej osobowość prawną, właściwy jest sąd rejestrowy siedziby tej jednostki organizacyjnej, a nie siedziby władz naczelných ogólnopolskiego stowarzyszenia, posiadającego odrębną osobowość prawną i podlegającego osobnej rejestracji.

postanowienie SN z 24 października 1990 r., I PZ 111/90, PUG 1991/7, s. 126; BSN 1991/2, s. 17

Przepis art. 45 k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu nieprocesowym.

postanowienie SN z 11 sierpnia 2015 r., III CO 45/15, niepubl.

PIŚMIENNICTWO

Kołodowski Krzysztof, *Odpowiedzi na pytania prawne [dot. tego, czy sąd wojewódzki może, stosując art. 508 k.p.c., zmienić właściwość wyłączną sądu powiatowego]*, Inf.Pr. 1969/12, s. 22

Krajewski Jan, *Dopuszczalność zaskarżenia orzeczeń wypadkowych wydanych po raz pierwszy przez sąd wojewódzki jako rewizyjny*, Pal. 1971/6, s. 3

Świtaj Karol, *Przekazanie sprawy według właściwości w postępowaniu nieprocesowym*, ZN WSM 2008/7, s. 55

Wiszniewski Zbigniew, *Przyczynek do zagadnienia właściwości miejscowej w postępowaniu niespornym*, DPP 1949/3, s. 41

Art. 509. [Skład sądu]

Sprawy o przysposobienie w pierwszej instancji sąd rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

PIŚMIENICTWO

Dobrzański Bronisław, *O udziale ławników w składzie orzekającym sądu opiekuńczego*, NP 1966/7–8, s. 944

Dolecki Henryk, *Z problematyki składu sądu opiekuńczego*, NP 5/75, s. 689

Jędrejek Grzegorz, *Skład sądu w sprawie o zmianę zawartego w wyroku rozwodowym orzeczenia o władzy rodzicielskiej (art. 509 k.p.c.)*, SP KUL 2009/4, s. 85

Kartasiński Paweł Tomasz, *Marginalizacja instytucji ławnika w postępowaniach przed sądem opiekuńczym. Uwagi na temat nowelizacji art. 509 kodeksu postępowania cywilnego*, RiP 2016/36, s. 34

Pawłowska Monika, *Skład sądu w sprawach opiekuńczych – uwagi praktyczne*, Iustitia 2011/4, s. 201

Piekarski Mieczysław, *O udziale ławników w składzie orzekającym sądu opiekuńczego*, NP 1966/7–8, s. 947

Turek Jan, *Udział ławników w sprawach rodzinnych*, St.Pr.Wyzn. 2002/5, s. 221

Zembrzuski Tadeusz, *Orzekanie o zmianie zawartego w wyroku rozwodowym rozstrzygnięcia o miejscu pobytu dziecka a ograniczenie władzy rodzicielskiej*, MoP 2011/19, s. 1061

Art. 509¹. [Czynności referendarza]

§ 1. Czynności w postępowaniu wieczystoksięgowym może wykonywać referendarz sądowy.

§ 2. Czynności w postępowaniach dotyczących rejestrów i ewidencji prowadzonych przez sądy może wykonywać referendarz sądowy, z wyjątkiem przygotowania i prowadzenia rozprawy, odmowy wpisu partii politycznej do ewidencji, wykreślenia wpisu partii politycznej z ewidencji oraz zawieszenia wydawania dziennika lub czasopisma.

§ 3. Czynności w sprawach z zakresu prawa spadkowego może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem prowadzenia rozprawy, zabezpieczenia spadku oraz przesłuchania świadków testamentu ustnego.

§ 4. Czynności w sprawach depozytowych może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem spraw o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu.

ORZECZNICTWO

Patrz orzecznictwo do art. 518¹

PIŚMIENICTWO

- Arkuszewska Aneta, *Zakres kognicji i pozycja referendarza sądowego w postępowaniu cywilnym (w:) Podmioty w postępowaniu cywilnym*, red. K. Markiewicz, A. Torbus, Warszawa 2018, s. 8
- Arkuszewska Aneta M., *Nowe uprawnienia referendarza sądowego w świetle ustawy z 10.07.2015 r. – wybrane zagadnienia (w:) Ius est a iustitia appellatum. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Wiśniewskiemu*, red. T. Ereciński, J. Gudowski, M. Pazdan, M. Tomalak, Warszawa 2017, s. 19
- Arkuszewska Aneta M., *Referendarz sądowy – status i uprawnienia*, R.Pr. 2006/5, s. 74
- Arkuszewska Aneta Małgorzata, *Referendarz sądowy w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2011
- Lubiński Kazimierz, Rawczyński Paweł, *Referendarz sądowy w polskim postępowaniu cywilnym na tle prawnoporównawczym (w:) Ius est a iustitia appellatum. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Wiśniewskiemu*, red. T. Ereciński, J. Gudowski, M. Pazdan, M. Tomalak, Warszawa 2017, s. 284
- Ławnicka Joanna, *Referendarz sądowy jako organ w postępowaniu przed sądem rejestrowym*, PS 2007/5, s. 96
- Malczyk-Herdzina Małgorzata, *Czynności referendarza sądowego w sprawach z zakresu prawa spadkowego (na tle noweli kodeksu postępowania cywilnego z dnia 24 sierpnia 2007 roku)*, PiS 2007/2, s. 113
- Malczyk-Herdzina Małgorzata, *Orzeczenia referendarza sądowego (w:) Wokół problematyki orzeczeń*, red. Ł. Błaszczak, Toruń 2007, s. 117
- Rylski Piotr, *Pozycja ustrojowa i procesowa referendarza sądowego w postępowaniu cywilnym*, PwD 2011/10, s. 139
- Śniady Szymon, *Rozwój instytucji referendarza sądowego w postępowaniu cywilnym*, Wiedza Prawnicza 2015/1, s. 42

Art. 510. [Uczestnik; zainteresowany]

§ 1. Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie.

§ 2. Jeżeli okaże się, że zainteresowany nie jest uczestnikiem, sąd wezwie go do udziału w sprawie. Przez wezwanie do wzięcia udziału w sprawie wezwany staje się uczestnikiem. W razie potrzeby wyznaczenia kuratora do zastępowania zainteresowanego, którego miejsce pobytu jest nieznane, jego wyznaczenie następuje z urzędu.

ORZECZNICTWO	66
§ 1	66
§ 2	84
PIŚMIENNICTWO	90

ORZECZNICTWO

§ 1

Osoby zainteresowane w ustanawianiu na ich rzecz drogi koniecznej mogą przyłączyć się do postępowania o ustanowienie drogi koniecznej, wdrożonego na wniosek innych osób.

orzeczenie SN z 1 października 1929 r., R. 612/29, OSP 1931, poz. 40

Prokuratoria Generalna staje się uczestnikiem postępowania nieprocesowego przez sam fakt, nie wymagającego żadnej szczególnej formy, zgłoszenia udziału w sprawie (np. przez złożenie jakiegokolwiek wniosku). Decyzja sądu uznająca Prokuraturę Generalną za uczestniczkę postępowania jest zbędna.

z uzasadnienia orzeczenia SN z 9 lipca 1947 r., C.III. 756/47, OSN 1948/1, poz. 22; DPP 1948/5, s. 50; PN 1948/2–3, s. 208; PN 1948/9–10, s. 291

 Na mocy art. 13 § 1 k.p.n. [art. 510 § 1 k.p.c.] każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, należy dopuścić do uczestnictwa w postępowaniu. Nie ma przy tym różnicy między osobą bezpośrednio zainteresowaną a osobą, której interes jest tylko pośredni.

orzeczenie SN z 7 października 1947 r., C.II. 374/47, OSN 1948/2, poz. 48; DPP 1948/3, s. 46; PN 1948/9–10, s. 293 z omówieniem B. Dobrzańskiego, *Przegląd orzecznictwa*

W postępowaniu spadkowym, jako nieprocesowym, mogą i powinni brać udział nie tylko bezpośredni spadkobiercy, lecz i osoby, na które przeszły prawa spadkobierców.

Zainteresowany może przystąpić do sprawy aż do chwili jej prawomocnego zakończenia, może więc uczynić to przez wniesienie środka odwoławczego, póki nie upłynął termin do wniesienia tego środka dla wszystkich dotychczasowych uczestników postępowania.

orzeczenie SN z 2 października 1948 r., Lu.C. 498/48, PiP 1949/9–10, s. 166 z glosą Z. Warmana

Zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji w postępowaniu nieprocesowym, wniesione przez osobę, która nie brała udziału w tym postępowaniu, w czasie przed upływem terminu do zaskarżenia postanowienia, biegnącego od dnia doręczenia jego odpisów uczestnikom, podlega przyjęciu, przy czym skarżący przez jego wniesienie staje się uczestnikiem postępowania.

orzeczenie SN z 21 października 1948 r., C 678/48, PiP 1949/2, s. 127; PN 1949/3–4, s. 307

Nie ma podstaw do przyjęcia, by Skarb Państwa był zainteresowany w każdej sprawie o stwierdzenie praw do spadku ze względu na swoje ewentualne prawo do dziedziczenia w braku spadkobierców ustawowych. Sąd ma obowiązek wezwania

Skarbu Państwa do udziału w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku tylko wówczas, gdy w danej sprawie istnieją realne szanse dziedziczenia spadku przez Państwo.

Sądy nie są uprawnione do kontrolowania, czy wystąpienie prokuratora w obronie interesu publicznego jest uzasadnione rzeczywistym istnieniem tego interesu w danej sprawie.

orzeczenie SN z 28 stycznia 1949 r., C 1089/48, PiP 1949/6–7, s. 149; PN 1949/3–4, s. 309

Każdy zainteresowany może wziąć udział w sprawie w każdym jej stanie, oczywiście dopóki sprawa nie została prawomocnie ukończona.

z uzasadnienia orzeczenia SN z 20 września – 4 października 1949 r., C 1222/49, OSN 1950/1, poz. 18



Uprawnionym do zgłoszenia wniosku o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie jest każdy, kto ma interes prawny w uzyskaniu żądanego stwierdzenia tego nabycia własności przez siebie bądź też przez inną osobę. Nie jest przeszkodą do uwzględnienia powyższego wniosku okoliczność, że nabywca własności nieruchomości przez zasiedzenie utracił następnie posiadanie nieruchomości.

uchwała składu 7 sędziów SN – zasada prawna – z 22 kwietnia 1950 r., C 1864/49, OSN 1950/1, poz. 3; PiP 1950/8–9, s. 169; DPP 1950/7, s. 53; PN 1950/5–6, s. 450; PN 1950/9–10, s. 336; *Orzecznictwo Sądu Najwyższego w składach powiększonych. Sprawy cywilne za lata 1945–1959*, Warszawa 1961, s. 191 z omówieniem W. Świąckiego i K. Piaseckiego

W rozumieniu dekretu o rozgraniczeniu nieruchomości legitymowany do żądania rozgraniczenia jest każdy, kto ma na nieruchomości prawa, w szczególności kto ma uprawnienia wypływające z art. 7 ust. 1 i 4 oraz z art. 9 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. Warszawy.

Z uzasadnienia:

Zainteresowany w ustaleniu granicy nie jest sam tylko właściciel.

orzeczenie SN z 17 lipca 1951 r., C 754/50, OSN 1952/3, poz. 68

W sprawie o pozbawienie rodziców lub jednego z nich władzy rodzicielskiej nie zachodzi konieczność ustanowienia kuratora do reprezentowania dziecka.

Z uzasadnienia:

Sprawa taka dotyczy wyłącznie sfery praw rodziców (lub jednego z nich), a przedmiotem jej jest ocena ich postępowania, a w szczególności ustalenie, czy nadużywają oni swej władzy lub w rażący sposób zaniedbują swe obowiązki. Wynik sprawy, aczkolwiek pośrednio, może wywrzeć wpływ na sytuację dziecka, nie dotyczy jednak praw dziecka bezpośrednio. Dziecko w sprawie o pozbawienie władzy rodzicielskiej nie może być traktowane jako „osoba, której postępowanie dotyczy”.

uchwała SN z 31 marca 1955 r., I CO 78/54, OSN 1957/1, poz. 6; PiP 1956/10, s. 718; BMS 1957/3, s. 59; BMS 1957/7–8, s. 73

Przysposabiający, jego małżonek oraz osoba mająca być przysposobioną, jeżeli ukończyła lat 13, jej rodzice, jeżeli przysługuje im władza rodzicielska, a w ich braku lub gdy władzy tej są pozbawieni – opiekun są z mocy samego prawa zainteresowane w sprawie o przysposobienie.

uchwała składu 7 sędziów SN z 26 sierpnia 1955 r., I CO 26/55, OSN 1956/1, poz. 5



Osoba używająca nieruchomości, nie będąca jej właścicielem, jest legitymowana do zgłoszenia wniosku o rozgraniczenie nieruchomości. Do udziału w sprawie należy wezwać jednak właściciela nieruchomości.

Z uzasadnienia:

Sąd z chwilą, gdy wpłynie do niego sprawa rozgraniczeniowa z decyzją *władzy mierniczej* o przekazaniu jej sądowi, znajduje się w takiej samej pozycji, jaką wywołuje wniosek osoby zainteresowanej w sprawach, w których wniosek taki może być zgłoszony bezpośrednio w sądzie. Nie gra więc żadnej roli okoliczność, czy właściciele sąsiedniej nieruchomości byli w postępowaniu przed *władzą mierniczą* zzywani do udziału.

orzeczenie SN z 3 stycznia 1956 r., IV CR 1/56, OSN 1956/2, poz. 60; BMS 1956/11, s. 73

1. Postępowanie o ustalenie treści niesporządzonego aktu urodzenia toczy się przed sądem w trybie niespornym [nieprocesowym] i w braku przepisu szczególnego podlega wszczęciu tylko na wniosek osoby zainteresowanej.

2. Państwowy Dom Młodzieży nie jest osobą zainteresowaną w rozumieniu art. 2 § 1 k.p.n. [art. 510 § 1 k.p.c.], a nie jest także przedstawicielem ustawowym osoby, której akt urodzenia miałby być przedmiotem postępowania. W braku przepisu, który by upoważniał Państwowe Domy Młodzieży do reprezentowania przed sądem swych wychowanków, sąd nie ma podstaw do wszczęcia postępowania na wniosek.

orzeczenie SN z 11 stycznia 1957 r., 2 CR 1014/56, RPEiS 1958/3, s. 332

Współwłaściciel nieruchomości może domagać się stwierdzenia praw do spadku po dalszym współwłaścicielu na rzecz jego spadkobierców, chociaż sam nie rości sobie praw do spadku.

uchwała SN z 11 lutego 1958 r., 3 CO 29/57, OSN 1958/4, poz. 120; OSNPG 1958/7, poz. 26; RPEiS 1958/4, s. 320

1. Z mocy art. 4 pkt 1 dekretu z dnia 29 sierpnia 1945 r. w sprawie postępowania o ubezwłasnowolnienie [art. 545 k.p.c.] osoba, która ma być ubezwłasnowolniona, jest z samego prawa uczestnikiem postępowania, ustanowienie więc kuratora nie pozbawia jej tego charakteru. (...)

2. Małżonka osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, oraz jej dzieci należy traktować jako zainteresowanych w sprawie o ubezwłasnowolnienie, w związku z czym mają one prawo wziąć udział w postępowaniu. Gdyby z tego prawa nie skorzystały, powinny być – stosownie do art. 13 § 2 k.p.n. [art. 510 § 2 k.p.c.] – wezwane do udziału w sprawie, co może przyczynić się do bardziej wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do podjęcia prawidłowej decyzji w sprawie wniosku o ubezwłasnowolnienie.

orzeczenie SN z 24 stycznia 1961 r., 1 CR 149/60, OSNC 1962/1, poz. 32; OSPiKA 1961/10, poz. 286 z notką K.P.

W postępowaniu niespornym [nieprocesowym] o ustanowienie służebności drogi koniecznej uprawnienie wnioskodawcy do wystąpienia z żądaniem (art. 2 § 1 k.p.n. [art. 506 k.p.c.]) kształtuje się tak samo jak legitymacja czynna w procesie (art. 89 prawa rzeczowego [art. 145 § 1 k.c.]). Natomiast krąg osób zainteresowanych (art. 13 § 1 i 2 k.p.n. [art. 510 k.p.c.]) jest szerszy od kręgu osób legitymowanych biernie

w procesie, ponieważ obejmuje każdego, kogo wynik postępowania choćby zaledwie dotyka. Do kręgu tego należą zatem nie tylko wszyscy spadkobiercy nieruchomości, przez którą droga konieczna miałaby prowadzić, lecz również wszyscy spadkobiercy nieruchomości nie mającej odpowiedniego dostępu do drogi publicznej.

postanowienie SN z 16 lutego 1963 r., III CR 195/62, OSNCP 1964/1, poz. 19; OSPiKA 1964/2, poz. 30 z notką K.P.

1. Artykuł 546 k.p.c. nie wyłącza stosowania art. 510 tegoż k.p.c. Uczestnikiem postępowania o ubezwłasnowolnienie może być oprócz osób wymienionych w art. 546 k.p.c. również zainteresowany, o którym mowa w art. 510 k.p.c. Przepis art. 546 k.p.c., wymieniający uczestników z mocy samego prawa, ma tylko ten skutek, że wymienione osoby są uczestnikami postępowania o ubezwłasnowolnienie niezależnie od wzięcia przez nie udziału w sprawie, gdy tymczasem zainteresowany w rozumieniu art. 510 k.p.c. staje się uczestnikiem postępowania tylko wtedy, gdy wziął w nim udział.

2. Ojciec osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, jest „zainteresowany” w rozumieniu art. 510 k.p.c. i może wziąć udział w tym postępowaniu w charakterze uczestnika, bez potrzeby wykazywania, czy wynik sprawy dotyczy jego praw.

postanowienie SN z 30 kwietnia 1965 r., II CZ 23/65, OSNCP 1966/2, poz. 24; RPEiS 1966/1, s. 360



W sprawie o ubezwłasnowolnienie osoba zainteresowana w rozumieniu art. 510 k.p.c. nie ma legitymacji do wystąpienia z wnioskiem o ubezwłasnowolnienie, jeżeli nie należy do kręgu osób wymienionych w art. 545 k.p.c.

postanowienie SN z 7 czerwca 1965 r., II CR 148/65, OSNCP 1966/2, poz. 30; RPEiS 1966/1, s. 360

Przystąpienie prokuratora do toczącego się postępowania o ubezwłasnowolnienie nie jest jednoznaczne ze złożeniem wniosku przez prokuratora i wobec tego nie sanuje braku legitymacji do wszczęcia postępowania.

Z uzasadnienia:

Uprawnienie do wszczęcia postępowania stanowi materialnoprawną przesłankę poszukiwania ochrony prawnej na drodze sądowej. Prawo materialne bowiem, a nie procedura decyduje o tym, kto może poszukiwać ochrony prawnej. O istnieniu lub braku przesłanek materialnych sąd zawsze rozstrzyga orzeczeniem merytorycznym.

Wniosek pochodzący od osoby nieuprawnionej do jego zgłoszenia podlega oddaleniu, a nie odrzuceniu.

orzeczenie SN z 7 stycznia 1966 r., I CR 371/65, OSNCP 1966/7–8, poz. 133; OSNPG 1966/10, poz. 44; PiP 1967/12, s. 1068 z głosem J. Jodłowskiego; NP 1967/5, s. 627 i NP 1968/4, s. 617 z omówieniem E. Wengerka, *Przegląd orzecznictwa*; PiP 1968/7, s. 137 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*



Organ do spraw geodezji nie jest uczestnikiem w sprawie o rozgraniczenie przekazanej sądowi na podstawie art. 7 ust. 3 dekretu z dnia 13 września 1946 r. o rozgraniczeniu nieruchomości (Dz.U. Nr 53, poz. 298 ze zm.).

uchwała SN z 20 maja 1966 r., III CZP 23/66, OSNCP 1966/11, poz. 185; PUG 1966/12, s. 404; RPEiS 1967/1, s. 330

Okoliczność, że siostra spadkodawcy dziedziczyłaby w dalszej kolejności, nie uzasadnia odmowy dopuszczenia jej do udziału w sprawie, gdy zgłasza ona okoliczności mające przemawiać za tym, iż spadkobierca dziedziczący w pierwszej kolejności nie zachował prawa dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

postanowienie SN z 24 maja 1966 r., III CR 94/66, OSNCP 1967/1, poz. 16



Uczestnikami postępowania o ubezwłasnowolnienie mogą być – obok osób wymienionych w art. 546 § 1 k.p.c., będących uczestnikami z mocy samego prawa – tylko osoby wymienione w art. 545 § 1 pkt 2 k.p.c., uznane przez ustawodawcę za zainteresowane w rozumieniu art. 510 k.p.c.

postanowienie SN z 4 października 1966 r., II CR 317/66, OSNCP 1967/6, poz. 104; PiP 1968/3, s. 492 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*



1. W sprawie o prawa stanu uczestnikiem postępowania, a więc i interwenientem ubocznym, może być tylko osoba bezpośrednio i osobiście zainteresowana w wyniku sprawy.

2. Taki bezpośredni i osobisty interes prawny istnieje po stronie rodziców w sprawie o rozwiązanie przysposobienia ich dziecka, w której w razie uwzględnienia powództwa ustają skutki związane z przysposobieniem oraz odżywają prawa i obowiązki istniejące z okresu sprzed orzeczenia przysposobienia.

postanowienie SN z 30 lipca 1968 r., II CZ 139/68, OSNCP 1969/5, poz. 96; PiP 1970/5, s. 769 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*

Spadkobierca właściciela nieruchomości uprawniony jest do postawienia wniosku o wpisanie w księdze wieczystej innej osoby, na którą w drodze dalszego następstwa prawnego przeszła własność nieruchomości, chociażby prawa spadkowe wnioskodawcy nie były ujawnione w księdze wieczystej.

postanowienie SN z 19 grudnia 1968 r., III CZP 113/68, OSNCP 1969/6, poz. 119; OSPiKA 1969/7–8, poz. 168 z głosem S. Breyera; NP 1969/11–12, s. 1717 i NP 1970/6, s. 896 z omówieniem A. Szpunara i W. Wanatowskiej, *Przegląd orzecznictwa*



W sprawie z wniosku o zmianę rozstrzygnięcia o władzy rodzicielskiej zawartego w wyroku orzekającym rozwód:

- 1) dziecko powinno być uczestnikiem postępowania reprezentowanym przez kuratora ustanowionego przez sąd opiekuńczy;
- 2) należy doręczyć odpis wniosku prokuratorowi i zawiadomić go o terminach rozprawy, jeżeli z treści wniosku albo z okoliczności ustalonych w toku postępowania wynika, że zmiana rozstrzygnięcia o władzy rodzicielskiej prowadzi do zmiany miejsca pobytu dziecka.

uchwała SN z 12 maja 1969 r., III CZP 24/69, OSNCP 1969/12, poz. 213; OSNPG 1969/10–11, poz. 72; PiP 1970/10, s. 583 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*

1. Każdy uczestnik postępowania nieprocesowego ma interes prawny w tym, żeby wzięły w nim udział wszystkie osoby zainteresowane. Jeżeli więc sąd odmówi osobie zgłaszającej się lub uczestniczącej w dotychczasowym postępowaniu dopuszczenia jej do udziału w sprawie, to zażalenie na powyższe może wnieść zarówno ta osoba, jak i każdy inny uczestnik postępowania nieprocesowego.

2. Organ *prezydium rady narodowej*, który przekazuje sądowi sprawę o rozgraniczenie, nie jest uczestnikiem postępowania o rozgraniczenie.

postanowienie SN z 13 maja 1969 r., II CZ 43/69, OSNCP 1970/4, poz. 63; NP 1970/11, s. 1685 z głosem B. Dobrzańskiego; PiP 1971/2, s. 351 i PiP 1971/7, s. 137 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*

Nie można z reguły wyłączyć uprawnień do wszczęcia postępowania o stwierdzenie nabycia spadku bądź o uchylenie lub zmianę postanowienia wydanego w tym przedmiocie ze strony osób, które byłyby dopiero powołane do spadku po danym spadkodawcy, gdyby kto inny nie był spadkobiercą. Wspomniane osoby miałyby to uprawnienie przede wszystkim wtedy, gdyby same rościły prawa do danego spadku w charakterze spadkobierców. Miałyby to uprawnienie także wtedy, gdyby nie roszczać własnych praw do spadku, były zainteresowane, np. wobec wierzycieli spadku, w wykazaniu, że nie one, lecz kto inny jest spadkobiercą.

postanowienie SN z 4 września 1969 r., I CR 422/69, OSNCP 1970/6, poz. 113

Jeśli się okaże, że droga konieczna może być przeprowadzona przez grunt właściciela, którego wnioskodawca nie wskazał, sąd nie odda wniosku, lecz zgodnie z art. 510 § 2 k.p.c. wzywa tego zainteresowanego właściciela, który nie jest jeszcze uczestnikiem, do wzięcia udziału w sprawie.

z uzasadnienia postanowienia SN z 11 marca 1970 r., III CRN 36/70, OSNCP 1970/11, poz. 207; RPEiS 1971/1, s. 319; NP 1971/6, s. 904 z omówieniem A. Szpunara i W. Wanatowskiej, *Przegląd orzecznictwa*

W sprawie o stwierdzenie zasiedzenia własności nieruchomości mogą być uczestnikami także posiadacze sąsiednich gruntów, jeżeli wynik postępowania dotyczy ich praw, jakie roszczą sobie oni do tej nieruchomości lub do przygranicznych pasów ziemi. W braku takiego zainteresowania uczestnictwo tych osób jest zbędne. Natomiast w każdej sprawie o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości niezbędny jest udział osoby, przeciwko której jako właścicielowi tej nieruchomości biegło zasiedzenie albo – gdy własność ta nie została wykazana – mogło przypuszczalnie być. W wypadku gdy takimi zainteresowanymi mogą być także inne, nie znane osoby, należy je wezwać przez ogłoszenie (art. 609 § 2 k.p.c.).

postanowienie SN z 5 października 1971 r., III CRN 271/71, OSNCP 1972/2, poz. 41; RPEiS 1972/2, s. 328; NP 1972/12, s. 1802 z omówieniem A. Szpunara i W. Wanatowskiej, *Przegląd orzecznictwa*; PiP 1973/3, s. 118 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*



W sprawach o pozbawienie władzy rodzicielskiej oraz w sprawach o odebranie dziecka – dziecko nie jest uczestnikiem postępowania w rozumieniu art. 510 k.p.c.

Z uzasadnienia:

Ocena, kto jest uczestnikiem postępowania nieprocesowego, musi być dokonana przy wykładni art. 510 k.p.c. na tle konkretnej sprawy poddanej rozpoznaniu sądu. Dotyczyć to musi zwłaszcza spraw poddanych jurysdykcji sądu opiekuńczego, które wśród spraw z zakresu postępowania nieprocesowego zajmują szczególne miejsce, a postępowanie w nich z uwagi na ich znaczenie społeczne cechują liczne i głębokie odrębności.

uchwała pełnego składu Izby Cywilnej SN z 26 stycznia 1973 r., III CZP 101/71, OSNCP 1973/7–8, poz. 118; OSNPG 1973/8, poz. 45; BSN 1973/2, poz. 37; GS 1973/12, s. 2 z notką K. Piaseckiego; NP 1974/3, s. 340 z omówieniem B. Dobrzańskiego, *Przegląd orzecznictwa*; PiP 1974/11, s. 138 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*

Sama okoliczność, że w przypadku ubezwłasnowolnienia darczyńcy może być zwalczana ważność aktu notarialnego przez niego sporządzonego, mocą którego zostało osobie obdarowanej przekazane gospodarstwo rolne, nie może uzasadniać uznania osoby obdarowanej za zainteresowaną w sprawie ubezwłasnowolnienia, której wynik dotyczyłby jej praw w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c.

postanowienie SN z 20 listopada 1973 r., I CR 624/73, OSPIKA 1975/6, poz. 134 z glosą J. Klimkowicza; NP 1976/2, s. 276 z omówieniem A. Szpunara i W. Wanatowskiej, *Przegląd orzecznictwa*; PiP 1976/5, s. 127 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*



1. Jeżeli w skład majątku wspólnego wchodzi wierzytelność z tytułu nakładów dokonanych przez małżonków na nieruchomości należącej do osoby trzeciej, a żaden z małżonków nie wyraża zgody na przyznanie mu tej wierzytelności w całości, sąd dokonuje podziału majątku w ten sposób, że każdemu z małżonków przyznaje ułamkową część wierzytelności, bez oznaczenia jej wartości.

2. Osoba trzecia, będąca dłużnikiem takiej wierzytelności, nie jest osobą zainteresowaną w rozumieniu art. 510 § k.p.c. i nie może być uczestnikiem postępowania o podział majątku wspólnego.

uchwała SN z 19 grudnia 1973 r., III CZP 65/73, OSNCP 1974/10, poz. 164; OSPIKA 1975/7–8, poz. 165 z glosą S.K. Rzoncy; OSNPG 1975/1, poz. 2; PiP 1976/1–2, s. 253 z glosą L. Steckiego; NP 1975/3, s. 428 i NP 1976/2, s. 304 z omówieniem B. Dobrzańskiego, *Przegląd orzecznictwa*; PiP 1976/10, s. 125 i PiP 1977/4, s. 125 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*; NP 1977/5, s. 684 z omówieniem J.S. Piątkowskiego, *Przegląd orzecznictwa*

Postępowanie rozgraniczeniowe musi się toczyć między właścicielami nieruchomości podlegających rozgraniczeniu.

wyrok SN z 24 maja 1974 r., III CRN 91/74, OSPIKA 1975/3, poz. 69



W sprawie o stwierdzenie zasiedzenia posiadacz zależny jest zainteresowanym w rozumieniu art. 510 k.p.c.

uchwała SN z 18 grudnia 1974 r., III CZP 88/74, OSNCP 1976/1, poz. 4; PiP 1977/4, s. 124 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*

Oprócz osób wymienionych w art. 546 § 1 k.p.c., które z mocy prawa są uczestnikami postępowania, uczestnikiem tego postępowania może być ponadto każdy zainteresowany w sprawie w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c., tj. każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania.

postanowienie SN z 10 lutego 1978 r., I CZ 134/77, OSPIKA 1978/11, poz. 201; PiP 1979/11, s. 114 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*



W sprawie o ograniczenie władzy rodzicielskiej dziecko nie jest uczestnikiem postępowania w rozumieniu art. 510 k.p.c.

uchwała SN z 3 maja 1979 r., III CZP 14/79, OSNCP 1979/12, poz. 230; OSPIKA 1981/1, poz. 1 z glosą H. Doleckiego; PiP 1981/1, s. 105 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*



Osoba bliska najemcy dochodząca ustalenia, że wstąpiła w stosunek najmu po tym najemcy na podstawie art. 691 k.c., jest uprawniona do wystąpienia o stwierdzenie nabycia spadku po wynajmującym.